

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894.

Andra Kammaren.

N:o 28.

Tisdagen den 10 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner till Riksdagen:

angående pensioner och gratifikationer till underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader; och

angående jordafsöndring från indragna militiebostället Harby n:o 1 i Stockholms län.

§ 3.

Efter föredragning vidare af bankoutskottets memorial n:o 6, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes olika beslut i fråga om inrättande af nya afdelningskontor af riksbanken, blef den af utskottet i nämnda memorial föreslagna voteringsproposition af kammaren godkänd.

§ 4.

För motions afgifvande hade sig anmält herr *G. Ryding*, hvilken nu aflemnade en motion med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pensioner och gratifikationer till underbefäl och arbetare vid statens jernvägsbyggnader.

Denna motion, som erhöll ordningsnummern 167, begärdes på bordet och bordlades.

§ 5.

Ledighet från riksdagsöromålen beviljades:

Herr *A. Hahn* under 3 dagar från och med den 11 dennes,

» *Folke Andersson* under 8 dagar från och med den 11 dennes

och » *S. B. Bruhn* under 3 dagar från och med den 11 dennes.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om vissa reformer i afseende på folkskoleinspektionen; och

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16, i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i § 16 af gällande jagtstadga.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades två protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,42 e. m.

In fidem

Hj. Nehrman.

Onsdagen den 11 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 4 dennes förda protokoll.

§ 2.

Efter föredragning af herr *G. Rydings* i gårdagens sammanträde bordlagda motion, n:o 167, beslöt kammaren öfverlemna densamma till behandling af statsutskottet.

§ 3.

Föredrogs och bordlades för andra gången:

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 15;
samt

Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 16.

§ 4.

Till behandling förelåg till en början sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 3 med anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 3 med förslag till förordning angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjenares eller arbetares personliga utskylder.

Angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjenares eller arbetares personliga utskylder.

Under åberopande af bifogadt utdrag af protokoll öfver finansärenden för den 30 november 1893, hade Kongl. Maj:t uti ofvannämnda proposition föreslagit Riksdagen att antaga följande

Förordning

angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjenares eller arbetares personliga utskylder.

Husbonde eller arbetsgifvare vare ansvarig för betalning af de vid mantalsskrifningstiden hos honom, enligt behörig uppgift, sysselsatta tjenares eller arbetares mantalspenningar och öfriga personliga utskylder, mot rättighet för husbonden eller arbetsgifvaren att å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst innehålla ett mot sagda utskylder svarande belopp.

Sedan bevillningsutskottet, till hvilket omförmälda proposition blifvit hänvisad, ansett nödigt att för behandling af densamma sammantråda till öfverläggning med lagutskottet, så hade med anledning häraf förevarande proposition blifvit i den ordning 47 § riksdagsordningen föreskrifver behandlad af sammansatt bevillnings- och lagutskott; och hemställer nu utskottet, att Kongl. Maj:ts ifrågasvarande proposition icke måtte bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet friherre von Essen: Såsom det är kammaren bekant, hade § 88 i 1869 års bevillningsförordning följande lydelse: »Husbonde eller arbetsgifvare vare ansvarig för betalning af de vid mantalsskrifningstiden hos honom, enligt behörig uppgift, sysselsatta tjenstehjuns eller arbetares personella utskylder, mot rättighet för husbonden eller arbetsgifvaren att å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst innehålla ett emot de personella utskylderna svarande belopp.»

I alla derefter utfärdade bevillningsförordningar förekommer sedan ett lika lydande stadgande, intill dess detsamma, i sammanhang med personliga skyddsafgiftens eller bevillingens enligt första artikeln afskaffande, uteslöts ur den bevillningsförordning, som utfärdades den 14 september 1883. Men i en annan författning,

Angående
husbondes
eller arbets-
gifvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.
(Forts.)

i gällande förordning angående mantalspenningarnas utgörande, kvarstår likväl ett stadgande i dylikt syfte. Det heter nemligen i § 2 af denna förordning: »Angående handlandes, fabriks- och annan näringsidkares, äfvensom husbondes ansvarighet för mantalspenningar af de i deras tjänst eller arbete anställda personer, jemte deras hustrur och barn, samt af landtbönder och torpare, gäller hvad derom i fråga om bevilningsutskylder är stadgadt.» Denna bestämmelse har nu, oaktadt det stadgande i bevilningsförordningen, till hvilket sålunda hänvisas, försvunnit, som nämnt är, kvarstått och ansetts böra tillämpas, såsom om hänvisningen till detsamma afsåg den före 1883 gällande bevilningsförordning. Sagda bestämmelse har också i praxis varit använd och till och med i vissa fall, i anledning af framställda besvär, blifvit fastställd såsom gällande.

Då det emellertid icke kan nekas, att tvekan kan förekomma om, huru det citerade stadgandet i förordningen angående mantalspenningarnas utgörande skall tolkas, var det ju naturligt att, när frågan om ny mantalsskrifningsförordning förekom till pröfning, det skulle ligga nära till hands att på samma gång underkasta äfven denna fråga Riksdagens pröfning. Härvid förelågo då tvenne alternativ: antingen att för Riksdagen framlägga förslag derom, att det tvifvelaktiga stadgandet i förstnämnda förordning skulle utgå, eller i en annan form framkomma såsom en särskild föreskrift. Vid valet mellan dessa båda alternativ tog jag det senare, och föreslog Kongl Maj:t att till Riksdagen aflåta en proposition om antagande af en förordning angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjenares eller arbetares personliga utskylder. Detta förslag har nu utskottet ogillat och ansett antagandet af en sådan författning icke vara tillrädligt af åtskilliga skäl.

Utskottet säger sålunda först och främst: »Sålunda synes det föreslagna stadgandet, att husbonde eller arbetsgifvare skulle ega rättighet att å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjänst innehålla ett mot ifrågavarande utskylder svarande belopp, ej stå i öfverensstämmelse med grunderna för gällande bestämmelser angående utskylders utsökande». Ja, det kan väl vara en viss sanning i detta, ty vi veta att utsökningslagen bestämmer, att vissa persedlar och födoämnen för en månad skola gå fria från utsökning, men penningar, om sådana finnas, äro naturligtvis utsökningsbara. Om man känner till förhållandena vid de stora arbetarecentra, såsom vid stora bruksegendomar, skogs- och sågverk m. m., der en stor mängd arbetare finnas, vet man, att det vanligen går så till, att arbetarne hafva att utfå vissa naturaprodukter hos arbetsgifvaren, såsom mjöl, sill, fläsk m. m. dylikt, till ett begränsadt och lågt pris. När sedan aflöningdagen kommer, och den kontanta aflöningen skall utbetalas, afräknas värdet af dessa naturaprodukter. Den kontanta betalningen blir följaktligen ganska obetydlig och användes ofta omedelbart för att inköpa kaffe, socker och åtskilliga klädespersedlar etc., så att i regeln arbetaren icke har någon kassa, äfven om han förtjänar ganska bra. Hushållningen är nemligen så ställd, som jag nu nämnt, på landet vid de större arbetarecentra. Man kan der-

för antaga, att det kan vara olägligt för en sådan arbetare, äfven om han blott skall ut med den lilla summan af 40 öre, som han skall betala i mantalspenningar, då han i regeln icke har penningar annat än vid aflöningsdagarne, och dessa gemenligen åtgå till fyllande af vissa nödvändiga lefnadsbehof.

Hvad sedan beträffar utsökningen, så skulle följden blifva den, att, då arbetarne icke betalade, såsom naturligtvis ofta komme att ske, det blefve utmätningar och utmätningar i massa, hvarvid ett flertal komme att gå fria på grund af utsökningslagens bestämmelser, men andra åter måste sälja något af det lilla de ega. Jag frågar, om icke olägenheter äro förenade med ett sådant förhållande. Deremot tror jag, att det för arbetsgifvaren icke kan vara något svårt eller så kämbart, om han betalar denna lilla afgift för sina arbetare, då han sedermera eger att af deras aflöning eller arbetsförtjenst innehålla ett mot utskylderna svarande belopp.

Det har vidare sagts, att den skattskyldige, om detta förslag blefve lag, icke skulle få tillfälle att pröfva rigtigheten af debiteringen och, i fall af befogethet, vidtaga åtgärd för rättelses erhållande i densamma. Enligt min uppfattning har den skattskyldige ju först och främst trettio dagars besvärstid, efter det debetsedeln blifvit honom delgifven. Jag kan för öfrigt icke förstå, att andra felaktigheter kunna uppkomma i debiteringen, än att misstag göres på person. Men i så fall blir det väl arbetsgifvaren, som får stå risken. Har arbetsgifvaren icke sett efter, att i längden upptagas de personer, han har i sin tjänst, så träffar denna olägenhet honom. Jag vågar ock påstå, att de olägenheter och det tvång, som genom förevarande förslags antagande anses uppkomma, egentligen träffa arbetsgifvaren och ej arbetaren. Men då arbetsgifvaren förut är van vid detta tvång, torde detta vara mindre obehagligt för honom nu än det var före 1883, då det förelåg i vida större utsträckning. Jag föreställer mig därför, att detta förslag bör af arbetsgifvaren lätt nog kunna antagas. Om deremot, såsom utskottet säger, denna betalningsskyldighet för arbetsgifvare hädanefter skulle anses bero på det fria aftalet, är jag öfvertygad, att många arbetsgifvare komme att draga sig för densamma, emedan den ju i allt fall är ett besvär, som de väl helst vilja vara befriade från och följaktligen ej gerna äro böjda att åtaga sig, om de ej dertill blifva tvungna. Det kan visserligen hända, att en och annan arbetsgifvare ändå skulle åtaga sig betalningsansvaret, men i allmänhet skulle -- det är min öfvertygelse -- af den medgifna valfriheten uppkomma stora olägenheter. Jag skall be att något få beröra dessa olägenheter.

För det första kommer naturligtvis inkomsten af mantalspenningarna att för staten väsentligen minskas. Såsom jag nyss antydte, är det påtagligt, att den kontanta utbetalningen icke komme att på långt när utgå så regelmessigt som nu är förhållandet. För det andra måste tusentals debetsedlar skrivas mera än nu sker, då arbetarne uppföras på husbondens eller arbetsgifvarens förteckning. För det tredje är det för arbetarne en besvärlig sak att behöfva infinna sig vid uppördsstämorna för att betala ut-

*Angående
husbondens
eller arbets-
gifvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.*
(Forts.)

*Angående
husbondes
eller arbets-
giftvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.*
(Forts.)

skylderna. Ett sådant besvär se de helst, att de slippa ifrån. För det fjerde skulle en mängd utsökningar blifva en följd. Af alla dessa skäl finner jag, att det kongl. förslaget icke på något sätt bör vara obehagligt för arbetaren, under det att det deremot blifver en börda för arbetsgifvaren. Men denna börda bör kunna bäras nu, då den i förra tider burits i ännu högre grad.

Det har framhållits — jag har sett det i pressen — att förslaget vore en tvångsåtgärd, som komme att hindra det fria aftalet, samt att det därför icke passade för vår tid, och att det icke vore lämpligt att komma fram med något sådant. Det betecknades, tror jag, såsom en reform baklänges. Jag förstår icke, hvarför man just i detta fall skall anse, att man tager ett steg tillbaka, då man endast vill tillämpa, och i mindre grad än förut, något som förr egt rum. Man talar ju i vissa andra afseenden om nödvändigheten och behörigheten af att göra vissa inskränkningar i afseende på det fria aftalet mellan arbetare och arbetsgifvare, såsom t. ex. rörande aflöning, rörande sjukkassor, rörande alderdomsförsäkring, rörande arrendeaftal m. m. sådant. Jag kan därför icke finna, att det kan vara vådligt att bifalla förevarande förslag.

Det må för öfrigt gå dermed huru som helst. Jag har ansett det för min pligt att framställa det föreliggande förslaget, hellre än att tillstyrka Riksdagen att stryka denna bestämmelse. Jag tycker att det vore klokt att, genom att fullfölja det gamla förhållandet, i fortsättningen begagna sig af något, som jag åtminstone för min del anser praktiskt och nyttigt för landet som för alla parter, och därför har det förefallit mig vara orätt att icke åtminstone fråga Riksdagen, om Riksdagen vill fortfara med detta förhållande eller icke.

Herr Forsell: Herr talman, mine herrar! Det kan icke förnekas, att inom vårt land finnes en hel del arbetare, synnerligen ogifta fabriksarbetare, som åtnjuta sådan aflöning, att de utan olägenhet kunna betala den lilla personliga skatt, som påföres dem, men som detta oaktadt undandra sig att betala denna skatt, därför att de sakna lösöretillgångar, åtkomliga för utsökningsmännen. Mot sådana arbetare skulle naturligtvis den nu föreslagna lagen kunna i någon mån verka derhän, att man kunde få ut deras personliga skatter. Men härtill inskränker sig också enligt min åsigt hela lagförslagets förtjenster, då deremot olägenheterna af detsamma synes mig vara af den beskaffenhet, att de betydligt öfverväga fördelarne. Jag kan därför för min del icke biträda detta förslag, och jag skall be att få angifva några af de olägenheter, som jag anser skulle blifva en följd af den föreslagna lagens antagande.

Lagen kommer att verka orättvist gent emot arbetare, som äro likstälde i afseende på betalningsförmågan. Jag tänker mig en arbetare, som straxt före mantalsskrifningen antages af en arbetsgifvare. Han skall då uppföras på dennes uppgift till mantalsskrifningen. En annan arbetare antages af samme person någon tid efter mantalsskrifningen. Han står då icke på uppgiften. Då kan man enligt denna lag tvinga ut skatten af den förre, men den

sistnämnde går fri, derför att han icke står på arbetsgifvarens uppgift och saknar utmätningsbar tillgång.

Vidare anser jag, att staten icke gent emot den skattskyldige bör ega bättre rätt, än en privatman har gent emot sina gäldenärer. Vi veta, att utsökningslagen, då en persons tillgångar icke uppgå till 75 kronors värde, icke medgifver att dessa tillgångar genom utsökningsåtgärd beröfvas gäldenären. Hvarför skall då svenska staten ega rätt att af en sådan taga ut dessa personliga skatter? Sådant är ingalunda rättvist.

Vidare kan en annan olägenhet inträffa derigenom att arbetsgifvaren har rätt att af arbetarens aflöning innehålla skatten. Vi antaga, att en arbetsgifvare har till mantalsskrifningen på sin uppgift ärligt och riktigt upptagit sina arbetare. En del af dem flyttar ifrån honom någon kort tid efter mantalsskrifningen. För att icke blottställa sig för förlust, begagnar han sig af sin rätt och innan afflyttningen sker, innehåller den skatt, för hvilken han står i borgen till staten. Häraf kan följa, att sådana arbetare få betala sin skatt ett helt år i förskott. Detta kan ej heller vara lämpligt.

Vidare kan inträffa, att en arbetsgifvare, som på detta sätt innehållit skatten för arbetarne, under den tid, som förflyter intill uppbörden, blir insolvent. Hvem skall då betala skatten? Då förlorar ju staten skatten i alla fall.

Derjemte kommer i praktiskt hänseende tillämpningen af denna lag att möta synnerligen stora svårigheter. Betalningsskyldigheten skulle älliga arbetsgifvaren, för så vidt arbetaren är upptagen å hans uppgift till mantalsskrifningen. Men denna uppgift åtföljer mantalslängden och är följaktligen icke tillgänglig för uppbördsmanen. Då nu skatten icke förfaller förrän ett år eller mer efter sedan uppgiften lemnats, och uppbördsmanen aldrig får del af uppgiften, hur skall då uppbördsmanen få reda på hvilka som uppgifvits af den eller den arbetsgifvaren? Här möta alltså sådana praktiska svårigheter, som äro rätt tråkiga och svåra att öfvervinna.

Så afser ju författningsförslaget endast mantalspengarna för mannen. Men om denne har på sin debetssedel hustru och dräng eller piga, för hvilka mantalspenningar skola betalas, då skall, om sådan arbetare icke godvilligt betalar, hos arbetsgifvaren uttagas denne arbetares mantalspenningar, och derjemte arbetaren hemsökas i sitt hem, för att man må utfå öfriga beloppet i utsökningsväg och om tillgång saknas afkorta detsamma, sedan alla derför föreskrifna vidlyftiga formaliteter iakttagits. Lagen blir alltså ganska betungande äfven i uppbördshänseende.

Jag har sökt att sätta mig in i de sannolika följderna af lagförslagets antagande. Men ju mera jag det gjort, desto bestämdare har jag kommit till det resultat, att det icke bör antagas. Den ekonomiska fördel, som till följd af lagens antagande skulle tillkomma staten, blefve dessutom så obetydlig, att den icke uppvägdde de stora olägenheter, som lagen skulle medföra. Jag kommer derför att rösta för bifall till utskottets förslag.

Men, herr tulman, i sammanhang härmed, och innan jag lemnar

*Angående
husbondes
eller arbets-
gifvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.*
(Forts.)

Angående
husbondes
eller arbets-
gifvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.
(Forts.)

talarestolen, skall jag be att få angifva ett förhållande, som nära berör nu föreliggande fråga. Kongl. Maj:t har nemligen den 10 december 1892 fält ett utslag, deri Kongl. Maj:t dömt en arbetsgifvare att betala mantalspenningar för åtskilliga arbetare, och denna dom är baserad på 2 § af förordningen den 24 december 1863 rörande mantalspenningars utgörande. Kongl. Maj:t har, efter hvad jag personligen varit i tillfälle att taga reda på, ansett, att med den omständigheten, att ur bevillningsförordningen är utesluten bestämmelsen om arbetsgifvarens ansvarighet för arbetarens utskylder, icke har afsetts att befria arbetsgifvaren från ansvarighet för utskylder påförda enligt förstnämnda kongl. förordning. Vi hafva följaktligen ett kongl. prejudikat derpå, att arbetsgifvaren skall betala mantalspenningar för arbetaren. Och här föreligger nu ett regeringsförslag till författning i detta syfte. Om nu Riksdagen afslår detta förslag till förordning, skall då detta kongl. prejudikat ändock gälla, och följaktligen arbetsgifvaren vara skyldig att betala sina arbetares mantalspenningar. Det hade varit önskvärdt, att bevillningsutskottet tagit kännedom om detta prejudikat och jemte afslagsyrkandet gjort någon framställning i syfte att undanrödja denna ovisshet. Af skäl jag nu anfört yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Johansson i Noraskog: Jag skulle egentligen icke behöft yttra mig, då den näst föregående talaren redan anfört de skäl och omständigheter, som tala för bifall till utskottets hemställan, och jag i hufvudsak delar hans åsichter. Men jag kan icke underlåta att säga några ord för att bemöta ett par anmärkningar, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet rigtat mot utskottets betänkande.

Han yttrade, att natura-aflöning skulle vara mycket vanlig på vissa håll, i sågverksdistrikt och bergslagsdistrikt o. s. v. Den erfarenheten har icke jag åtminstone från den trakt, hvarifrån jag är. Jag känner ganska noga förhållandena i hela norra delen af Örebro län — och der förekommer natura-aflöning knappast på ett enda ställe, utan *all* aflöning är kontant och bestämd. Detta gör förhållandena helt annorlunda, än der man vill svälta arbetarne äfven med natura-aflöning, såsom stundom sker på andra ställen.

Vidare antog herr statsrådet, att fel i debiteringen icke gerna borde förekomma, då det ej vore fråga om annat än de personliga utskylderna till statsverket. Men olyckan är, att arbetarens kronodebetsedel kan upptaga mycket mera än mantalspenningar. Författningsförslaget talar ju om mantalspenningar och vidare om »öfriga personliga utskylder». Alltså kan arbetaren få på sin debetsedel äfven kommunens folkskoleafgift. Så är det landstingets sjukvårdsafgift, som äfven skall betalas. Och det kan finnas åtskilliga ställen, der de personliga afgifterna till presterskapet äfven uppföras på kronodebetsedeln på grund af särskild öfverenskomelse. Det är emellertid en annan sak, som i synnerhet förefallit mig beaktansvärd just till följd af den erfarenhet, jag har

från den trakt, som jag talat om nyss. Det är nemligen den, att de flesta ordentliga arbetare vid grufvor, hyttor och bruk i allmänhet äro, snart sagdt utan undantag, taxerade jemväl för inkomst af sitt arbete. Inkomsten kan visserligen icke vara synnerligen stor, kanske blott 500 kronor, d. v. s. det minsta belopp, på hvilket man har rätt att åtnjuta afdrag, så att skatten blir 50 öre eller 1 krona eller något sådant. Men de äro i allt fall påförda någon bevillning för inkomst af arbete. Om nu debetsedeln vore så beskaffad, att man kunde betala det ena och låta bli det andra eller hade rätt att göra det, ja, då vore icke mycket att säga om den saken. Men under nuvarande förhållanden, och när en del arbetare jemväl äro taxerade för inkomst af sitt arbete, då förefaller det mig åtminstone, som rättskränkningen och orättvisan blifva ännu större, än om det endast gäلت de personliga utskylderna, och då blir det ännu mera skriande att, på sätt herr statsrådet ansett lämpligt, genom arbetsgifvarens åtgärd tvinga ut en sådan skatt.

Låt det då hellre gå, som det gått under de sista 10 åren. Det är jemnt 10 år sedan man ur bevillningsförordningen tog bort stadgandet angående betalningsskyldigheten i detta hänseende, och så vidt jag vet, vare sig från min hemtrakt eller på grund af den erfarenhet jag kunnat förvärfva från andra ställen, har det icke sports den ringaste olägenhet af att detta stadgande afskaffades. Skulle någon sådan kunna påvisas, ja, låtom oss då arbeta på att taga bort de ännu återstående personliga afgifterna!

Då försvinner äfven denna olägenhet, och då har man äfven gått i den rätta riktningen. Under sådana förhållanden håller jag för min del före, att utskottets hemställan bör bifallas.

Hvad slutligen angår den anmärkning, som den föregående talaren gjorde derom, att ett prejudikat af Kongl. Maj:t skulle kunna tillämpas på sätt han nämnde, så vill jag säga, att *prejudikat är icke lag*. Har Kongl. Maj:t ansett det vara lämpligt att framlägga ett lagförslag för att förekomma tillämpning af ett dylikt prejudikat, och detta lagförslag icke af Riksdagen antages, så synes det mig alldeles klart, att prejudikatet, som är stridande mot den mening, som Riksdagen uttalar gent emot detta lagförslag, icke gerna vidare kan tillämpas. Jag tror för öfrigt icke, att Konungens lagstiftningsrätt går så långt, att han kan föreskrifva hvilka lagar som helst i detta hänseende. Den saken har dessutom under dessa dagar varit så mycket tal om, att jag icke tror, att vi nu behöfva i detta fall närmare inlåta oss derpå.

På grund häraf hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herrar *Hedin* och *Bromée*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kamraren utskottets hemställan.

Angående
husbondes
eller arbets-
gifvares an-
svarighet för
tjenares eller
arbetares
personliga
utskylder.
(Forts.)

§ 5.

*Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.*

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 227 § sjölagen.

Kongl. Maj:t hade den 2 sistlidne februari till Riksdagen af-låtit en så lydande proposition, n:o 40:

Under åberopande af bifogade i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll vill Kongl. Maj:t härmed, jemlikt § 87 re-geringsformen, föreslå Riksdagen att antaga följande förslag till

»Lag

om ändrad lydelse af 227 § sjölagen.

Häri genom förordnas, att 227 § sjölagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Har befälhafvare, rodare eller lastegare, medan nöden ännu varade, med bergarne öfverenskommit om viss bergarelön, ege ändock den, som skall utgifva bergarelönen, att, der det betingade beloppet betydligt öfverstiger hvad skäligt är, vid domstol deri erhålla jemkning; instämme dock, der bergarelönen jemväl guldits, medan nöden ännu varade, klander inom sex månader, efter det betalning erlades, eller hafve förlorat sin talan. Innefattade öfverenskommelsen, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt, vare det aftal ej bindande för den, som skall utgifva bergarelönen, der han inom fjorton dagar, efter det öfverenskommelsen slöts, hos bergarne uppsäger aftalet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1894, men eger ej tillämpning i fråga om öfverenskommelse, som före nämnda dag träffats derom, att bergarelönens belopp skall bestämmas af skiljemän eller på annat dylikt sätt.»

Och hemställer lagutskottet i nu föredragna utlåtandet, att propositionen måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af:

Herr Melin, som yttrade: Herr talman, mine herrar! Oak-tadt vid detta betänkande icke finnes fogad någon reservation, anser jag det dock nödvändigt för mig att söka förmå kammaren att icke gå in på utskottets förslag.

För dem af herrarne, som icke direkt sysselsatt sig med lik-nande frågor, anhåller jag få erinra, att det nu gäller, huruvida ett vid olyckstillfället ingånget aftal om bergarelöns bestämmande ge-nom skiljemän skall hädanefter tillerkännas bindande kraft. Vid 1891 års riksdag förelåg en kongl. proposition i ämnet, hvilken proposition innehöll precis samma ordalag i sista delen af denna paragraf, som nu är på nytt framlagd i den föreliggande kongl. propositionen.

Inom det särskilda utskott vid nämnde riksdag, af hvilket jag

hade äran att vara ledamot, diskuterades denna paragraf mycket allvarligt för att söka åstadkomma rättvisa å ömse sidor, men utskottet kom dock slutligen till den öfvertygelse, att detta tillägg rörande skiljemän icke vore nyttigt eller nödvändigt, och föreslog dess strykande, på grund varaf äfven Riksdagen borttog detsamma. Sedan dess har lagen från år 1891 till 1893, och således endast under ett par år, tillämpats, då i fjol tvenne motionärer, herr Hedenberg i Första Kammaren och herr Svensson i denna kammare, framkommo med ett förslag om en förändring i syfte att undanröjda vissa svårigheter, som påstodos kunna uppstå för det bergarebolag, som snart sagdt är det enda, som finnes i vårt land, nemligen Neptunbolaget, och såsom stöd för sina åsichter bifogade dessa motionärer en promemoria från detta bolag, innehållande en mängd anmärkningar emot denna paragraf i gällande lag. På grund af dessa motioner beslöt verkligen Riksdagen en skrivelse till Kongl. Maj:t, hvori Riksdagen förordade en förändring uti ifrågavarande hänseende.

Det kan nu möjligen frågas mig, hvarför jag icke under föregående Riksdags behandling af denna fråga motsatte mig en sådan skrivelse. Jag gjorde det icke, därför att jag ansåg, att de, som hade en annan åsigt, borde få förslaget framställt för vederbörande auktoriteter, för att dessa skulle få yttra sig om lämpligheten af en förändring. — Så mycket mera kunde jag göra detta, som sjelfva skrivelsen var mycket försigtigt affattad. — Riksdagen beslöt nemligen en skrivelse med anhållan, att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, i hvad mån bestämmelserna i 227 § sjölagen borde undergå förändring, i syfte att ett vid olyckstillfället ingånget aftal derom, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän, tillerkändes bindande kraft *under förutsättning att i lagen intoges bestämmelser, som beredde verksamt skydd mot missbruk af sådana aftal.* Då ett sådant tillägg gjordes i skrivelsen, kunde ju hvar och en våga sig på denna skrivelse, emedan syftet med densamma endast var att få frågan utredd för att söka åstadkomma det bästa möjliga resultat för alla parter.

Nu har emellertid på grund af denna skrivelse aflemnats till Riksdagen en kongl. proposition af precis samma innehåll beträffande denna del af paragrafen som vid 1891 års riksdag, och utskottet har, såvidt jag kan finna, vid behandlingen af denna fråga icke framkommit med några giltiga skäl till förändring af denna paragraf, sådan som den 1891 antogs. Utskottet åberopar endast två skäl: Det ena är önskvärldheten af att söka åstadkomma öfverensstämmelse med lagstiftningen i Norge och Danmark. I detta afseende kan det ju vara nyttigt att få en lagbestämmelse, som ej skiljer sig från den, som är gällande i de öfriga skandinaviska länderna, men då böra väl också förefinnas giltiga skäl, som visa, att lagen i dessa land är bättre än i vårt land. Derom föreligger emellertid ingen bevisning. Detta skäl kan jag således icke anse vara bindande.

Det andra skälet, som utskottet anfört, är endast det, att utskottet trott, att ifrågavarande bergningsbolags intressen skulle

*Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

blifva bättre tillgodosedda, i händelse paragrafen ändrades till öfverensstämmelse med den kongl. propositionen. Deremot finnes utskottets betänkande icke ett ord anfördt i afseende å de fördelar, som genom en förändring af ifrågavarande paragraf skulle beredas den i nöd stadde, hvilket jag för min del anser, att man i rätt rummet bort tänka på.

Emellertid hafva under den tid, som förflutit, sedan omfördä riksdagsskrifvelse afläts till Kongl. Maj:t, inträffat åtskilliga omständigheter, som göra, att man måste anse, att de från nämnda bergningsbolag genom motionärerna till Riksdagen framburna påståenden varit i hög grad öfverdrifna. Jag skall icke tillåta mig att framdraga vissa förhållanden, om hvilka jag på enskild väg erhållit kunskap, utan jag skall söka hålla mig till officiella handlingar i ämnet.

Under 1891 års riksdag, uti det för denna frågas behandling tillsatta särskilda utskottet, tjänstgjorde såsom sekreterare härads höfding Herlitz, en i sådana värf mycket kunnig man, hvilken också var utskottet till stor hjälp vid denna frågas utredning. Sedan dess har denne man deltagit uti och är fortfarande medlem af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd, der frågan senast blifvit behandlad, och har han beträffande denna del af frågan uti nämnden haft ett anförande, hvars hufvudsakliga innehåll jag skall be att få meddela kammaren.

Efter att hafva lemnat en fullständig redogörelse öfver alla de rättegångar, som klagandebolaget under de senare åren haft, har han bevisat, att det icke i sjelfva verket förefunnits mycken anledning till alla dessa rättegångar, om icke bolaget sjelft framställt så oskäligen anspråk på bergarelön, att just deraf rättegångar framkallats. Han anför exempel på ett visst fall, då i bergarelön begärts 45,000 kronor för det bergade fartyget, hvilket sedermera blifvit å exekutiv auktion såldt för 10,000 kronor. Detta är endast ett af de skäl, som föranledt honom att påstå, att bergningsbolaget sjelft varit den egentliga orsaken till en hel del rättegångar. Efter denna redogörelse, hvilken jag icke vill trötta kammaren med att uppläsa, uttalar han såsom sin åsigt, att de farhågor, som fått uttryck i bolagets ifrågavarande framställning, hittills, dess bättre, icke bekräftats af erfarenheten.

Sedermera finnas andra officiella intyg, som jag anser vara nödvändigt att framhålla. Det anföres nemligen af Malmö handels- och sjöfartsnämnd, hurusom, enligt hvad närmare undersökningar gifvit vid handen, de farhågor, som fått sitt uttryck i bergnings- och dykeribolaget Neptuns i Riksdagens skrifvelse omnämnda framställning, hittills icke bekräftats af erfarenheten; att de svårigheter, öfver hvilka omfördä bolag klagar, sålunda icke med fog kunna sägas ligga hos § 227 sjölagen, utan berodde, bland annat, derpå att bolaget stundom, ja, ofta, framställt oskäligen anspråk på bergarelön och härigenom sjelft åsamkat sig onödiga rättegångar; att vid tillsättandet af skiljemän för bestämmandet af dess bergarelöner förekommit sådana missbruk, att redare och assuradörer, särskildt

utländska sådana, förlorat förtroendet till skiljedomar i bergningsmål; att en skälig fordran å bergarelön i regel icke föranledde rättgång, samt att ett återupptagande af bestämmelsen derom att ett, medan nöden ännu varade, slutet aftal om bergarelönens bestämmande genom skiljemän icke skulle vara bindande för den bergade, derest han uppsade aftalet inom fjorton dagar efter dess ingående, ej komme att lända till undanrödjande af de af bolaget Neptun öfverklagade olägenheterna, enär den bergade, der han icke, sedan nöden upphört, frivilligt läte tvisten afgöras genom skiljemän, uppenbarligen skulle komma att göra bruk af sin rätt att uppsäga aftalet och såmedelst i allt fall få saken hänskjuten till laga domstols pröfning.

Det vore således, enligt min uppfattning, icke nyttigt att, sedan man från år 1864, då den gamla sjölagen trädde i kraft, till år 1891 haft ett oefterrättlighetstillstånd med afseende å aftal om bergarelön, som man genom 1891 års lag beslöt aflösa, man nu skulle efter så kort erfarenhet antaga den kongl. proposition, som man 1891 ansåg sig böra afslå. Sättet att tillsätta skiljemän är en fråga af högst betydlig vikt. Såsom erfarenheten visar, förekommer det ganska ofta, att i sådana fall, då skiljemän skola tillsättas, rättsbegreppet icke alltid är så klart, som man skulle önska. Man hör ganska ofta att personer, af hvilka man borde hafva rätt att vänta bättre åsigter, välja en skiljeman med anspråk på att denne skiljeman skall stå på deras bästa och icke, såsom det borde vara, att han tillsammans med öfriga skiljemän skall söka fälla en rättvis dom i frågan. Då är det ju ganska klart att, om bergarne välja sin skiljeman ensidigt, den bergade vid valet af sin skiljeman söker att få en person, som står på hans sida, i följd hvaraf det ofta blir tredje man, som får afgöra saken.

Om en sådan lag som denna skulle träda i kraft, borde följaktligen lagen om skiljemän ändras. Flera olika sätt låta ju tänka sig, men jag föreställer mig, att saken kunde lämpligen ordnas t. ex. så, att domstolen valde ett större antal skiljemän, samt bolaget och den bergade hvar sin, hvarigenom man finge större utsigt att få en bättre dom fäld.

I det afseendet hafva också anmärkningar framstälts inom de olika handels- och sjöfartsnämnderna. Så har uti Stockholms handels- och sjöfartsnämnd herr *Peyron* yttrat att, »då erfarenheten visat, att vid parters val af skiljemän icke i främsta rummet gjordes afseende på sakkunskap, utan företrädesvis derpå, att skiljeman skulle på förhand vara vunnen för den uppfattning i frågan, som hystes af part, hvilken för sin del utsåge honom till skiljeman, nämnden måtte förklara, att den ansåge det böra tagas i öfvervägande, huruvida icke såsom korrektiv mot missbruk af aftal derom, att bergarelönens belopp skulle bestämmas af skiljemän, skulle, med bibehållande af parts rätt att utse hvar sin skiljeman, kunna stadgas, att t. ex. tre skiljemän skulle utses af offentlig myndighet, hvarigenom skiljemännens flertal ej komme att utses af parterna».

Malmö handels- och sjöfartsnämnd hemställer dessutom om en sådan förändring i rättegångsordningen för mål rörande bergarelön,

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

1:o) att den, som är missnöjd med aftal om bergarelön, ingånget medan nöden ännu varade, skall, för att få bergarelönens storlek pröfvad af domstol, anmäla sitt missnöje hos offentlig myndighet i orten inom 14 dagar, icke från det aftalet afslutades, utan från det nöden upphörde, d. v. s. från det att det bergade blifvit bragt i säkerhet;

2:o) att mål angående bergarelön skola handläggas af rådstufvurätt i närmaste stad, der dispachör finnes;

3:o) att på dessa måls behandling skola i tillämpliga delar användas stadgandena i 229 § sjölagen om dispachemål; samt

4:o) att rådstufvurättens utslag i dessa mål icke får öfverklagas.

I sådant afseende äro som sagdt redan många olika förslag framställda, och jag har talat vid åtskilliga personer, redare och assuradörer, som haft åtskilligt annat att föreslå.

Om man nu anser, att någon förändring bör vidtagas — och jag kan naturligtvis icke tänka mig, att kammaren nu skulle vara villig att lyssna till ett förslag af mig, utan behandling af utskottet, kunde en återremiss vara lämplig, men då jag icke känner huru Första Kammaren behandlat denna fråga, anser jag, att ett rent afslag vore mera att tillråda, då derigenom mera tid vunnas för framläggande af lämpligaste förslag. Herrarne må tro, att denna fråga icke är af ringa betydelse, och det vore icke väl, om kammaren nu skulle blott med afseende fästadt på de klagomål, som anförts från ett mäktigt, så godt som monopoliseradt bolag — och utskottet har endast talat om detta bolags intressen — besluta i enlighet med utskottets hemställan för att komma ifrån frågan. Jag tror, att vi behöfva en något längre tids erfarenhet och ej nu böra bestämma oss för att antaga det förslag, som af Kongl. Maj:t framlades vid 1891 års riksdag och som sjölagsutskottet då förkastade.

På grund af hvad jag nu anfört tillåter jag mig yrka afslag å utskottets hemställan.

Herrar *Lilljeqvist* och *Pehrsson* i Norrsund instämde med herr *Melin*.

Vidare anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet *Östergren*: De af kammarens ledamöter, som deltog i arbetet vid 1891 års riksdag, torde erinra sig att den talare, som nyss hade ordet, var en stark motståndare mot det då föreliggande förslaget till ny sjölag. Han ansträngde sig att få hela detta förslag afslaget, och sökte öfvertyga kammaren, att det skulle vara nyttigt att låta frågan hvila, till dess man i Norge tagit densamma om hand. I Norge var, sade han, sjöfartsintresset mycket stort och han väntade därför, att redarne derstädes skulle hafva viktiga anmärkningar att göra mot förslaget. Det lyckades honom emellertid icke att få sjölagsförslaget undanskjutet; men den ärade talaren, hvilken såsom

sakkunnig blifvit insatt i det särskilda utskott, som hade att behandla frågan, genomdref der, med kraftig hjälp af en annan ledamot, som var intresserad i dylika frågor, en ändring af 227 §. Kongl. Maj:ts förslag till lydelse af denna § antogs icke, utan paragrafen fick i stället den lydelse, som nu är i sjölagen fastslagen. Den nu förevarande frågan ser ut att vara temligen liten och enkel, men den är ganska vigtig för dem, som äro intresserade af densamma. Det är nämligen många olika intressen, som deraf beröras. Bergarne hafva naturligtvis ett mycket stort intresse. Emot dem stå stic i staf redare och assuradörer. Det är dem det hufvudsakligen gäller, men äfven varuegare, hvilka icke hafva assurerat sina varor, och skeppsbyggare kunna vara af bergnigsaf-tal berörde. Den ifrågavarande lagparagrafen ändrades, som sagdt, år 1891 och fick den nu varande lydelsen, som är synnerligen sträng mot bergarne och därför framkallat klagomål från deras sida.

Herrarne torde erinra sig, att vid sistlidne riksdag väcktes motioner i båda kamrarna om ändring af ifrågavarande paragraf. Kamrarna funno de i dessa motioner uttalade meningar befogade, och Riksdagen anhöll i skrifvelse till Kongl. Maj:t om ändring af paragrafen till förmån för bergarne. Öfver Riksdagens skrifvelse hördes handels- och sjöfartsnämnderna i riket, och olika anmärkningar mot paragrafen inkommo från de särskilda nämnderna, förmodligen beroende på de olika sammansättningarna af dessa nämnder. Det framlades 6—8 olika förslag till ändring af paragrafen, af hvilka förslag dock icke något kunde af Kongl. Maj:t föreläggas Riksdagen.

Under tiden hade nya sjölager blifvit antagne i Danmark och i Norge, och fråga uppstod äfven der om ändring i denna paragraf i det för de tre rikena gemensamma förslaget. Den har också blifvit ändrad i de båda länderna, Norge och Danmark, utom i afseende på den sista punkten. Hvad den sista punkten beträffar, är den i Norge och Danmark lika med det förslag, som af Kongl. Maj:t framlades vid 1891 års riksdag. Inom regeringen gjorde sig den meningen gällande, att de olika intressena bäst blefve tillgodosedda på det sätt Kongl. Maj:t föreslagit vid nämnda riksdag, och detta är skälet, hvarför 1891 års förslag nu å nyo framkommit. Högsta domstolen har icke haft någon erinran att göra mot den af Kongl. Maj:t föreslagna förändringen, och lagutskottet har enhälligt accepterat densamma, samt att lagen skulle blifva lika för de tre grannländerna.

Jag har, innan frågan inför Kongl. Maj:t föredrogs, förfrågat mig angående opinionen i Norge och i Danmark om ifrågavarande lagstadgandes lämplighet, och från hvardera landet erhållit det svar, att både redare och assuradörer förklurat sig icke hafva något att deremot anmärka. Vid sådant förhållande vill det synas mig, att samma stadgande borde kunna vara lämpligt jemväl i Sverige.

*Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

Herr Höglund: Till hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nu yttrat har jag mycket litet att lägga. Jag vill blott säga, att jag fullkomligt gillar den princip, som fått uttryck i sjölagen, nemligen att ett under den värsta nöden och den deraf föranledda oron ingånget aftal icke skall vara absolut gällande, utan att det skall finnas tillfälle att justera detsamma, sedan mera lugn i sinnena inträdt. Men det målet anser jag vinnas fullkomligt genom det stadgande, som här är föreslaget, eller att ett aftal om kompromiss skall kunna häfvas af den nödstälde inom 14 dagar. Jag anser det nemligen icke vara rättvist, att, såsom nu är förhållandet, ett bergningsbolag kan inlåta sig på ett bergningsarbete, som räcker flera månader, men under hela denna tid hålles i ovisshet, huruvida det ingångna bergningsaftalet skall blifva bestående eller icke. Jag anser att rättvisan kräver, att en viss tid bestämmes, inom hvilken äfven den andra parten skall vara skyldig att lemna besked; och att, om han dertill får 14 dagars rådrum, så är detta tillräckligt. Man kan invända, att denna tid är tillräcklig, endast för så vidt egaren af fartyg och last eller hans ombud är närvarande på stället. Men, mine herrar, under nuvarande förhållanden, då man har telegrafan att tillgå och man kan telegrafera världen rundt samt få svar inom 24 timmar, anser jag 14 dagar medgifva tillräckligt rådrum. Ett dylikt rådrum är nästan alltid tillräckligt för att skrifva bref med en utförlig relation om förhållandet och att få svar, åtminstone telegrafiskt, och i de flesta fall till och med skriftligen.

Jag anhåller af dessa skäl att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Melin: Jag tillåter mig att med några ord bemöta herr statsrådets och chefens för justitiedepartementet yttrande.

Herr statsrådet nämnde mycket riktigt, att denna fråga var före vid 1891 års riksdag, och att inom det utskott, som hade att behandla frågan, ett par ledamöter opponerade sig mot hela förslaget. Ledsamt nog tillhör den ene af desse ledamöter, hvilken också var en representant för sjöfartsnäringen, numera icke längre denna kammare. Jag kan emedlertid meddela, att då frågan vid sistlidne riksdag förevar till behandling, yttrade herr Brodin, bland annat, att han ansåge det icke vara lämpligt att efter en så ringa erfarenhet om den nya lagen, som dittills vunnits, och inom så kort tid efter dess antagande, besluta en ändring i denna paragraf, så mycket hellre, som det finnes en mängd andra paragrafer i sjölagen, som icke syntes vara honom tillfredsställande.

Det är sant, att jag vid 1891 års riksdag bekämpade lagen, emedan den, enligt min öfvertygelse, dels i många fall icke var antaglig, och dels emedan arbetena med lagen så påskyndades, att man icke hann påvisa, än mindre genomföra de förbättringar i förslaget, som man ansåg behöfliga. Men det är tydligt, att den, som har med sjöfartsnäringen att göra, och ser, hvilka missbruk som upphörligen ske vid bergningar, måste sätta sig emot att det enda stora bergningsbolag, som vi hafva, vill undandra sig den

kontroll, som endast domstolarne mäktat åstadkomma, och i stället anlita skiljemän. Och då man ser, att mera afseende fästes vid detta bolags fördelar än vid öfriga intressen, bör man icke undra öfver att man söker motverka sådant.

Hvad angår den siste talarens anmärkning, så är det tvifvels utan många fall, då det är svårt att inom så kort tid bestämma sig, när ett aftal är ingånget under nöd. Den nödstälde lider nemligen under ett tryck af den bergande, som man icke anar. Om afgörandet skall ske inom 14 dagar, kan det sålunda mycket väl hända, att bergaren derförinnan går ifrån honom med sina redskap. Ty det är naturligtvis icke hans skyldighet att berga på hvilka vilkor som helst. Men, mine herrar, i många andra länder råder icke samma förhållande, som här, eller att ett enda bolag dominerar bergningsaffären. I England afgöras bergningsmål vanligen genom domstol och icke genom skiljemän, emedan man funnit det vara ytterligt farligt att lemna sig i händerna på dessa senare.

Med den erfarenhet jag har om oskäligen anspråk från bergares sida, kan jag alltså med bästa vilja icke afstå från mitt yrkande om afslag.

Jag tror, att man gerna kan låta den lag vi hafva arbeta fortfarande och ej vidtaga någon förändring, innan erfarenheten visat, att sådan är nödvändig.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr von Krusenstjerna: Det har redan af en föregående talare blifvit påpekadt, att detta förslag tillkommit med anledning af sistlidne Riksdags begäran. Denna afsåg att tillgodose bergningsbolagens intressen, hvilka man ansett blifvit lidande på de ändringar i det ursprungliga sjölagsförslaget, som vidtagits 1891. Den förste talaren erinrade om att när Riksdagens kamrar uttalade sig i denna riktning, så skedde det dock »under förutsättning, att i lagen intoges bestämmelser, som beredde verksamt skydd mot missbruk af sådana aftal», det vill säga aftal slutna i nödens stund. Just med hänsyn dertill har här införts detta stadgande, att ett dylikt i nödens stund träffadt aftal kan häfvas, blott uppsägningen sker inom 14 dagar derefter.

Samme talare återopade det uttalande, som gjorts af en ledamot af Stockholms handels- och sjöfartsnämnd, äfvensom om det yttrande, som afgifvits af Malmö handels- och sjöfartsnämnd. Ja, det förstnämnda uttalandet blef dock icke pluralitetens uttalande. Malmö handels- och sjöfartsnämnd uttalade sig visserligen i den angifna riktningen, men flertalet af de öfriga handels- och sjöfartsnämnderna hade i princip ingenting att erinra mot en sådan ändring, som 1893 års Riksdag önskade.

Hvad som emellertid för lagutskottet, hvilket, som herrarne behagade finna, varit enhälligt i sin tillstyrkan till Kongl. Maj:ts proposition, varit bestämmande, har varit, att när Norge, ett land med så mycket större sjöfart än Sverige, funnit sig tillfredsstäldt med en sådan lag, som den af Kongl. Maj:t föreslagna, samt när man visste, att på sätt herr statsrådet och chefen för justitie-

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

departementet nyss erinrade, man, innan lagen der antogs, lemnat assuradörerna, fartygsegarne, skeppsbyggarna och öfriga intresserade tillfälle att yttra sig öfver förslaget, och de icke haft något att deremot erinra, så ansåg sig utskottet icke behöfva hysa några betänkligheter mot det framlagda förslaget. Ett ytterligare skäl för utskottet var, att genom dess antagande vunnes den efter min uppfattning högst väsentliga fördelen, att i en dylik internationel fråga likformighet åstadkommes mellan de tre skandinaviska ländernas sjölag.

Jag hemställer om bifall till lagutskottets förslag.

Häruti instämde herr *Swarthing*.

Herr Svensson från Karlskrona: Efter de anföranden, som hållits dels af herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, dels af vice ordföranden i lagutskottet, skulle jag kunna underlåta att yttra mig. Jag skall emellertid göra det för att fästa uppmärksamheten på ännu några synpunkter, som kunna vara af vigt för frågans bedömande.

Genom de nuvarande bestämmelserna i sjölagens 227 § skulle man riskera, att ett svenskt bergningsbolag, som vunnit europeisk ryktbarhet, skulle förlamas i sin verksamhet, kanske helt och hållet gå under. De bestämmelser, som finnas i nu gällande sjölag, inbjuda nemligen rent af till rättegångar om bergningssumman. 1892, eller första året då den nya sjölagen började tillämpas, bergades af bolaget »Neptun» 11 utländska fartyg till bergadt värde af 1,780,000 kronor. Alla dessa bergningsföretag hafva föranledt rättegångar, under det att icke något enda bergningsföretag af svenskt fartyg gjort det. 1893 bergades 10 utländska fartyg med bergadt värde af i rundt tal 1,143,000 kronor samt 2 svenska fartyg med värde af 430,000 kronor, likaledes i rundt tal; samtliga dessa bergningsföretag föranledde rättegångar. Det är helt naturligt, att, om ett bergningsföretag, tilltaget i så stor skala som det ifrågasvarande, blir beroende på långvariga rättegångar, och bolaget sålunda måste ligga ute med alla sina omkostnader, bolaget kommer att göra ganska stora förluster, hvilka komma att föranleda, att dess verksamhet måste inskränkas, kanske rent af nedläggas, och jag tror, att detta skulle vara till ofantlig skada för sjöfarten.

Som jag nämnde, har det bolag, som det gäller, rent af vunnit europeisk ryktbarhet, och jag tror icke, att det är skäl att genom att afslå det nu framlagda förslaget så godt som inbjuda utländingar att söka undandraga sig sin skyldighet genom rättegångar.

På dessa skäl skall jag be att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Herr Melin: Gent emot den siste talarens yttrande om rättegångarna ber jag att få hänvisa till de officiella handlingarna rörande denna sak. En af medlemmarne i Stockholms handels- och sjöfartsnämnd yttrar: »Bolaget uppgifver sig hafva nödgats under år 1892 till domstol instämma representanter för ej mindre än 11

fartyg. Genom efterforskningar hos härvarande rådstufvurätt har jag erfarit, att 10 af dessa rättegångar efter ingången af augusti månad 1892 anhängiggjorts vid denna rådstufvurätt. Af dessa rättegångar äro två ännu oafgjorda. De öfriga åtta äro afslutade, två genom rådstufvurättens domar, som icke öfverklagats, och sex genom förlikningar, träffade under sistlidna och innevarande år. Den bergarelön, bolaget i dessa mål uppnått, synes hafva uppgått till omkring 325,000 kronor. De åtta fartyg, om hvilkas bergning i dessa mål varit fråga, hafva varit: ett norskt, två tyska, fyra engelska och ett spanskt.» Det förefaller mig således, som om det icke vore så illa bestäldt med den långsamhet, hvaröfver bergningsbolaget klagat, då rättegångarna blifvit på jmförelsevis kort tid afslutade.

*Om ändrad
tydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)*

Den siste talaren påpekade nödvändigheten att tillgodose bergningsbolagets intressen. Jag tror mig äfven hafva visat, att jag icke har något deremot, då jag föregående riksdag af billighetskäl var med om att frågan skulle undersökas. Men jag tror äfven, att de svenska redarne skulle kunna sjelfva upprätta en bergningsaffär, om bergningsbolaget i fråga icke funne med sin fördel förenligt att längre fortsätta sin verksamhet. Jag är för öfrigt öfvertygad derom, att det blott är skrämskott, att bolaget skulle lemna en så lönande affär. Men om bolaget verkligen skulle göra det, så finge redarne som sagdt slå sig tillsammans för att på ett för sig fördelaktigt sätt ordna dessa förhållanden.

Jag ber å nyo att få påpeka den oegentligheten i den föreslagna lagen, då det föreslås, att aftalet om att bergarelönens belopp skall bestämmas af skiljemän skall vara gällande, så vidt den, som skall utgifva bergarelönen, icke uppsäger aftalet inom fjorton dagar, *efter det öfverenskommelsen slöts*. Det borde i stället vara från den tid, *då bergningsarbetet är fullbordadt*. I annat fall uppstå högst betydande svårigheter.

Det skulle kunna anföras ännu flera skäl, hvarför man ej bör förhastiga sig med antagandet af en ändring af denna paragraf. Så nödvändig är en sådan ändring icke, och jag föreställer mig att bergningsbolaget mycket väl skall kunna vänta ett år, så att man kunde hinna få fram ett förslag, hvarigenom rederinäringen, som ju vanligen är styfmoderligt behandlad, kunde komma i åtnjutande af full rättvisa.

Jag vidhåller mitt yrkande om afslag.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad. Enligt de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å nämnda hemställan samt följaktligen jemväl å Kongl. Maj:ts proposition i ämnet; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till det förra yrkandet.

Herr Melin begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Om ändrad
lydelse af
227 § sjö-
lagen.
(Forts.)

Den, som bifaller lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 40, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

vinner Nej, har kammaren med afslag å nämnda hemställan, förkastat Kongl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition.

Omröstningen visade 148 ja mot 40 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 6.

Angående
upphäfvande
af fideikom-
misstiftelser i
fast egendom
på landet.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 41, i anledning af väckt motion, angående upphäfvande af fideikommisstiftelser i fast egendom på landet.

Med föranledande af berörda, inom Andra Kammaren af herr *E. Åkerlund* afgifna motion, n:o 79, hemställde utskottet:

»att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, efter verkställd utredning om beskaffenheten och omfånget af bestående familje-fideikommisstiftelser rörande fast egendom å landet, täcktes taga under öfvervägande, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att, enligt öfverenskommelse med vederbörande slägt, eller under andra lämpliga vilkor och förbehåll, dessa stiftelser må kunna upphöra, samt för Riksdagen framlägga förslag till de stadganden, hvartill den verkställda utredningen kan föranleda».

Häremot hade reservation anmälts af herrar *Kardell* och *Svensson* från Karlskrona.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Åkerlund*: Jag är naturligtvis ytterst välvilligt stäm mot reservanterna inom denna kammare, därför att de yrkat bifall till min motion, och jag skulle gerna önska att detta kunde blifva Riksdagens beslut. Men då jag är öfvertygad derom, att Första Kammaren i bästa fall icke kommer att bifalla annat än utskottets förslag, vill jag äfven förklara mig nöjd dermed och får jag därför nu yrka bifall till detsamma.

Herr *Kardell*: Herr talman! Såsom visar sig af utskottets utlåtande, har jag reserverat mig mot utskottets hemställan i ämnet. Jag har gjort det, emedan jag anser, att utskottet bort hemställa om bifall till herr *Åkerlunds* motion. Men då denne nu förklarar

sig nöjd med utskottets förslag, vill jag naturligtvis icke göra något särskildt yrkande.

Jag kan dock icke underlåta att nämna, att jag anser, det utskottet här begärt alldeles för litet, då det hemställt, »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t efter verkställd utredning om beskaffenheten och omfånget af bestående familjefideikommissstiftelser rörande fast egendom å landet, täcktes taga under öfvervägande, huruvida gällande bestämmelser om dylika stiftelser må kunna upphävas eller så förändras, att, enligt öfverenskommelse med vederbörande slägt — — dessa stiftelser må kunna upphöra — —.» Det kan nemligen sättas i fråga, huruvida icke Kongl. Maj:t redan nu i vissa fall eger rätt att förordna om fideikommissstiftelses upphörande. Jag ber i detta hänseende få hänvisa till lagutskottets eget yttrande på sid. 11 af utlåtandet, der det talas om förordningen af den 3 april 1810. Utskottet anför der ur nämnda förordning, »att i de fall, då någon innehafvare af fideikommissegendom kunde komma i behof att derå emot in-teckning göra lån eller för egendomen anse förmånligt att få göra utbyte af till fideikommisset hörande jord eller ock finna sig föranlåten att söka häfvande af vissa uti fideikommissstiftelser innehafvaren föreskrifna villkor, ansökningar i dessa eller andra dylika ämnen — — borde hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, på det att Kongl. Maj:t med dess högsta domstol, i likhet med annan förklaring öfver allmänna lagar och författningar, måtte dervid, efter sig företeende omständigheter, kunna förfara. Genom de sålunda meddelade bestämmelserna tillerkändes Kongl. Maj:t med högsta domstolen befogenhet att i viss mån rubba grunderna för en bestående fideikommissstiftelse, en befogenhet, som, särskildt i fråga om tillåtelse att in-teckna fideikommissegendom, i enskilda fall kan leda till fideikommissrättens upphörande.»

Ur denna förordning har deducerats en rätt för Kongl. Maj:t att med vissa förbehåll till och med upphäva fideikommiss. I en artikel i Nordisk familjebok, undertecknad af generalkrigskommissarien Sjöberg, heter det sålunda: »Till rätt att upphäva fideikommiss, att med fideikommissegendom göra förändring eller att fideikommitterad fastighet med in-teckningar besvära måste jemväl förvärfvas Kongl. Maj:ts tillstånd, hvilket i regeln ej torde gifvas, om ej samtycke erhållits af alla befintliga personer, hvilka hafva eventuel rätt att komma i besittning af fideikommisset.»

Om nu Riksdagen skulle anhålla om något sådant, som utskottet här föreslagit, synes det mig sålunda vara ett hugg i luften. Då redan 1810 års Riksdag brutit stafven öfver fideikommissinstitutionen, då allmänt erkännes, att den är skadlig både i politiskt, socialt och nationalekonomiskt hänseende; då man numera icke hos oss längre behöfver med konstlade medel upprätthålla en klass af ärftliga lagstiftare; då icke heller främmande nationer, hvilka i afseende på kultur och rättsuppfattning kunna anses stå lika högt som vi, dragit i betänkande att i detta afseende sätta yxan till sjelfva roten af det onda, då borde icke heller denna kammare draga sig för att

*Angående
upphäfvande
af fideikom-
missstiftelser i
fast egendom
på landet.
(Forts.)*

*Angående
upphäfvande
af fideikom-
missstiftelser i
fast egendom
på landet.
(Forts.)*

göra ett bestämdt uttalande att fideikommissstiftelserna böra upphävas, utan att det får stå den enskilde rätt att inlägga sitt veto mot den saken. Ty skulle sådan rätt tillkomma enskilda personer, så skola helt visst ännu under en lång följd af år dessa för hemmansklyfningen och landets uppodling och den ekonomiska utvecklingen af i synnerhet landets södra delar så skadliga feodala inrättningar förblifva bestående.

Nu har Andra Kammaren många gånger förut, såsom åren 1882, 1883, 1884, 1889, 1890 och 1893 bestämdt uttalat sig för upphäfvande af fideikommissen, och till och med Första Kammaren har en gång varit nära att biträda Andra Kammarens beslut. Det af lagutskottet i år framlagda förslaget förelåg i fjol i form af en reservation till utskottets dåvarande hemställan. Denna reservation, som afgifvits af lagutskottsledamöter af Första Kammaren, bifölls då icke af Riksdagen. Skulle kammaren nu i år antaga detta förslag, har densamma derigenom principiellt uttalat sig för den fortfarande helgden af de en gång af fideikommissstiftarne stipulerade villkoren, när dessa då ju icke skulle kunna upphävas, om icke vederbörande släktingar sjelfva liksom afsade sig sin legitima rätt. Så ängslig har man verkligen icke varit i de främmande länder, der ifrågavarande institution redan upphäfts; något som äfven framgår af utskottets betänkande.

Jag vill slutligen påpeka den motsägelse, som finnes mellan utskottets hemställan och dess yttrande på sid. 12 af betänkandet. Der heter det: »Beträffande frågan om helgden af enskildes dispositioner, gjorda i enlighet med de vid tiden för deras tillkomst gällande lagbestämmelser, erkänner utskottet visserligen, att lagstiftaren dertill bör taga all skäligen hänsyn, men hyser för sin del den bestämda öfvertygelse, att, der dylika dispositioner under den tid, som förflutit från deras tillkomst, uppenbarligen kommit i strid med det allmänna rättsmedvetandet och uppfattningen af hvad samhällets sunda utveckling kräver, de böra och måste vika för hänsynen till statens väl.»

Efter ett sådant uttalande synes mig underligt att sedan visa en sådan undfallenhet och göra sådana medgifvanden som dem, som göras i utskottets hemställan.

Då motionären emellertid icke sjelf håller på sin motion, skall jag icke heller, såsom jag förut sagt, göra något yrkande till förmån för densamma.

Herr Svensson från Karlskrona: Äfven jag har reserverat mig mot det slut, hvartill lagutskottet kommit. Men då jag är i allo förekommen af min medreservant den senaste talaren, herr Kardell, skall jag nu inskränka mig till att instämma med honom.

Härmed förklarades öfverläggningen i detta ämne slutad; och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Efter föredragning af lagutskottets utlåtande, n:o 42, i anledning af väckt motion om ändrad lagstiftning rörande oäkta barns arfsrätt, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

§ 8.

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.*

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande, n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Till lagutskottets behandling hade kamrarna hänvisat en den 26 sistlidne januari till Riksdagen aflåten proposition, n:o 37, så lydande:

Under återopande af hvad bifogade utdrag af protokoll, förda i statsrådet och högsta domstolen, innehålla, vill Kongl. Maj:t i nåder inhemta Riksdagens yttrande öfver följande förslag till

Förordning om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Häri genom förordnas, att 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 skall erhålla följande ändrade lydelse:

Öfver kammarrättens beslut i fattigvårdsärenden må ej klagan föras.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1895; dock skall i afseende å talans fullföljande i ärende, som af kammarrätten före nämnde dag afgjorts, gälla hvad förut varit stadgadt.

I föreliggande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att propositionen icke måtte af Riksdagen godkännas.

Reservation emot denna utskottets hemställan hade anmälts af herrar *Annerstedt, von Krusenstjerna, C. H. Lundström, Pehrsson, Bruzelius* och *Kardell*, hvilka ansett, att propositionen bort af utskottet tillstyrkas.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Östergren: Af det statsrådsprotokoll, som bifogats Kongl. Maj:ts förevarande proposition, hafva herrarna säkerligen inhemtat, att med den föreslagna ändringen i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 hufvudsakligen äsyftas att åstadkomma minskning af högsta domstolens balansmål. För att kammaren må kunna bedöma, hvad verkan skulle blifva af förslaget antagande samt hvad lidande, som tillskyndas parter genom att antalet af de oafgjorda målen allt jemt ökas, ber jag att utöfver de upplysningar, som lemnats i statsrådsprotokollet, få meddela några sifferuppgifter, hemtade ur Sveriges officiella statistik rörande rättsväsendet. År 1882 inkommo till högsta domstolen 1,770 mål. Sedan den tiden har

Om ändrad
lydelse af § 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

målens antal år för år stigit, så att det fem år derefter eller år 1887 utgjorde 1,921 och år 1892 2,075. Detta är en ganska stor stegring på de sista 10 åren. Ser man vidare till, huru de balanserade målen i högsta domstolen ställa sig, finner man, att under tioårsperioden 1871—1880 utgjorde de balanserade målen i medeltal 500 per år. Den balansen var icke synnerligen afsevärd, ty detta antal mål är ungefär hvad som behöfves vid årets början för att fördelas på de särskilda revisionssekreterarnes rotlar. Revisionssekreterarne behöfva nemligen alltid ett visst antal mål att bereda till föredragning inom högsta domstolen, der hvarje revisionssekreterare föredrager 14 dagar i suite. Närmast följande femårsperiod, 1881—1886, hade balansmålen i medeltal stigit till 600, således en ökning af 100 mål om året, och går man till de sista åren, hvarför statistik finnes, 1891—1893, så finner man, att medeltalet af balansmålen sprungit upp till icke mindre än 1,115 om året. För att visa, hvilken betydelse denna stegring af balansmålen har för allmänheten, ber jag att få anföra ännu några, äfven ur den officiella statistiken hemtade siffror. Inom den grupp af mål, som är den viktigaste, nemligen revisionssaker, d. v. s. mål, som fullföljas efter revisionsskillings erläggande, eller tvistemål, hafva ungefär 10 procent af de under år 1882 afgjorda målen varit öfver ett år gamla. En tiondedel af antalet revisionsmål hade sålunda fått vänta mer än ett år på afgörande af högsta domstolen under år 1882. Men går jag till år 1887, finner jag, att nyssnämnda procenttal stigit från 10 till 22 procent och går jag ytterligare fem år framåt, till år 1892, visar sig, att procenttalet stigit till 55 procent. Sålunda voro år 1892 mera än halfva antalet afgjorda mål öfver ett år gamla. Mången af eder, mine herrar, har säkerligen erfarenhet af att dylika mål blifvit 2 à 3 år gamla innan dom fallit. Jag ber derjemte få meddela att, enligt hvad som inhämtas icke af den officiella statistiken, utan af revisionssekreterarnes arbetsredogörelser, var inom gruppen af revisionssaker de balanserade målen antal vid 1893 års utgång 487. Af dessa mål hade 12 hvilat i afbidan på dom från år 1891, 98 från år 1892 och de återstående 377 målen hade inkommit under år 1893.

Nu är det väl alldeles klart och detta framgår också af den officiella statistiken, att ju större antalet af balanserade mål i högsta domstolen är, desto längre få vederbörande parter vänta på dom. Det är därför af den största vikt att detta missförhållande afhjelpes. Jag har för min del tänkt, att man för sådant ändamål borde afskilja vissa mål, och funnit, att detta med minsta olägenhet kunde ske med fattigvårdsmålen. Jag vet att utskottets pluralitet icke delar denna åsigt och jag anser mig därför, sedan jag nu lemnat en redogörelse för huru det är stäldt med de balanserade målen i högsta domstolen, redan vid detta tillfälle böra nämna, att, om Riksdagen nu afslår den kongl. propositionen, jag anser mig pliktig tillstyrka Kongl. Maj:t att till nästa Riksdag framlägga förslag om vidtagande af andra åtgärder, för minskande af den allt jemt stigande balansen. Det första jag då kommer att göra blir att söka utverka en utvidgning af högsta domstolen så att

antalet justitieråd ökas med två och att arbetskrafterna jemväl inom nedre justitierevisionen förstärkas. Det är möjligt att en sådan åtgärd icke är tillräcklig. Skulle det ifrågasättas att fördela högsta domstolen på tre divisioner, hvilket jag för min del anser att man i det längsta bör undvika, så måste antalet justitieråd ökas utöfver 18 och detta kan icke ske utan grundlagsändring. Grundlagen stadgar nemligen, att antalet justitieråd skall vara minst 12 och högst 18.

Jag skall icke ingå i något bemötande af de skäl, som af utskottet anförts för afslag å den kongl. propositionen. Jag vill endast uttala det omdömet, att dessa skäl synas mig föga öfvertygande och därför icke böra leda till afslag å den kongl. propositionen. Men jag ber få tillägga några ord rörande den utväg, som af utskottet anvisats för uppnående af samma mål, som Kongl. Maj:t med sin proposition afsett att vinna och som äfven utskottets pluralitet ansett önskvärdt. Utskottet säger, att en minskning i de till högsta domstolen fullföljda målens antal skulle kunna vinnas genom införandet af den föreskriften, att allmän åklagare ej skulle ega att fullfölja talan mot hofrätts utslag i brottmål, utan att dessförinnan hafva inhemtat justitiekanslerns yttrande och dertill erhållit hans tillstånd. En sådan utväg för vinnande af en snabbare rättskipning i högsta domstolen synes för utskottets pluralitet långt mera tilltalande än den nu föreslagna. Jag för min del tror emellertid, att det icke kan vara tilltalande för den allmänna rättskänslan att göra lagstiftningen sådan, att den ena parten icke får åtnjuta samma förmån som motparten i afseende på instans att fullfölja talan. Men äfven om en sådan förändring infördes, tror jag, att hvad som dermed åsyftats icke skulle uppnås. Allmän åklagare skulle utverka sig justitiekanslerns tillstånd, innan han finge i högsta domstolen fullfölja talan i brottmål. Han skulle således på den korta tid, som för besvär anförande är medgifven, skaffa sig handlingarne i hofrätten, förete dessa handlingar hos justitiekanslern och slutligen redogöra för de skäl, hvarpå han vill grunda sin besvärstalan; och justitiekanslern skulle derefter, innan besvärstiden gått till ända, hinna pröfva och yttra sig öfver framställningen. Följden af en sådan anordning blefve sannolikt den, att justitiekanslern, öfverhopad med framställningar af åklagare från alla delar af riket, nödgades gifva sitt tillstånd utan att ingå i fullständig pröfning af hvad som i målet förekommit; och då vunnes ju ingen minskning i de till högsta domstolen fullföljda målens antal. Eller också inträffade det, att den tilltalade anförde besvär i högsta domstolen i samma mål, der det vägrats hans motpart att fullfölja talan, och äfven i sådant fall blefve ändamålet med den föreslagna anordningen förfeladt.

Om ändrad lydelse af 49 § i fattigvårdsförordningen.
(Forts.)

Herr von Krusenstjerna: Såsom herrarne finna, har jag i likhet med ett par andra af denna kammares lodamöter i lagutskottet reserverat mig mot utskottets hemställan, och det är med anledning deraf jag ber att få yttra några ord.

När år 1871 fattigvårdsmålen öfverflyttades från Kongl. Maj:t

Om ändrad
tydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

i ecklesiastikdepartementet till högsta domstolen, var antalet balanserade mål i högsta domstolen endast 370, och man antog då, att fattigvårdsmålen förläggande dit icke skulle medföra någon afsevärd tillökning i högsta domstolens göromål. Antalet fullföljda fattigvårdsmål utgjorde år 1873, såsom af den kongl. propositionen synes, endast 56. Nu är förhållandet helt annorlunda. Balansen af oafgjorda mål har sedan dess ökat så, att de år 1891 utgjorde 1,174, och antalet af från kammarrätten till högsta domstolen fullföljda fattigvårdsmål uppgick för samma år till 167. Denna siffra nedgick visserligen år 1893 till mellan 120 och 130, men detta är i alla fall mer än dubbelt mot det antal mål som fullföljdes 1873.

Jag behöfver icke för kammaren framhålla, hvilka stora och behjertansvärda olägenheter denna ständigt växande balans af oafgjorda mål måste medföra för den rättsökande allmänheten. Jag vill endast fästa uppmärksamheten på en grupp af ärenden, nemligen redovisningstvister. Hur ofta ser man icke, att en tredskande förvaltare af ett förmynderskap eller ett arf fullföljer sin talan alla instanserna igenom. Han har i första instansen blifvit ålagd klar redovisning, och han vet mycket väl, att han i sjelfva saken icke kan åstadkomma någon ändring, men han vinner i allt fall -- och kanske till ohjelpig skada för den fattige, som väntar på sitt arf -- han vinner, säger jag, hvad han åsyftat, han vinner tid, och den oredlige förvaltaren kan på detta sätt i årtal förhålla arftagaren att komma i åtnjutande af sin klara rätt. Utskottet har också medgifvit, att något måste göras i detta fall. Frågan är blott *hvad* som bör göras. Det finnes ju tre utvägar. En utväg är att uttaga högre arbetsprodukt af högsta domstolen med det nuvarande antal ledamöter, men det låter sig icke göra. Vi veta att dessa frivilligt hafva minskat sina efter det ansträngande arbetet välbefärliga ferier. Man har försökt att införa sessioner äfven på eftermiddagarne för att derigenom få större arbetsprodukt, men denna utväg har på goda skäl måst öfvergifvas. Ett annat sätt är att öka ledamöternas antal så, att de kunna arbeta på tre afdelningar i stället för på två, såsom nu är förhållandet. Men förutom de afsevärda kostnader, som en sådan anordning skulle medföra -- det skulle nemligen då erfordras anslag till nya justitierådslöner, till en ny revisionssekreterarelön och kanske äfven till en ny protokollssekreterarelön -- möter mot en sådan tillökning den principiella betänkligheten, att på ju flere afdelningar högsta domstolen kommer att arbeta, ju mera minskas utsigten att få enhet i rättskipningen, hvilket, såsom vi alla veta, är en af de viktigaste omständigheter. Således återstår, synes det mig, endast det tredje sättet, eller att minska högsta domstolens arbetsbörda genom att derifrån afskilja en del ärenden, och konsten är då att finna den grupp af ärenden, som är sådan, att man med minsta olägenhet kan upphäfva rätten att fullfölja dessa mål till kungs. Kongl. Maj:ts förslag är ett steg i denna riktning. I likhet med hvad högsta domstolen och kammarrätten uttalat, kan jag icke finna annat än att uti dessa fattigvårdsmåls egen beskaffenhet icke ligger något

hinder för att låta dem stanna uti kammarrätten. Dessa mål äro icke att likställa med vanliga tvistemål, lika litet som fattigvårdsförordningen är att likställa med en vanlig civillag. Fattigvårdsförordningen är hufvudsakligen en administrativ författning, der tillämpning af allmänna rättsgrundsatsar icke förekommer i vidare mån än vid pröfning af hvarje annan dylik författning. I de allra flesta af de fattigvårdsmål, som gå till högsta domstolen, är det egentligen endast tvenne frågor, som domstolen har att pröfva. Den ena frågan är den, om vederbörande är i behof af fattigunderstöd enligt 1 § af fattigvårdsförordningen, d. v. s. om han är sjuk, orkeslös eller dylikt. Denna pröfning sker på grund af företedda betyg — det är, efter hvad man upplyst mig, egentligen läkarebetyg, som här äro afgörande, och för den saken behöfver man icke en sådan apparat som att anlita högsta domstolen. Den andra frågan är den: hvar borde vederbörande vara mantalskrifven, när fattigunderstöd gafs honom? Detta är en fråga, som — jag instämmer häri med lagutskottet — stundom kan vara ganska invecklad, men hvad finnes det väl, som betingar, att, då eljes mantalsskrifningsmål pröfvas af administrativa myndigheter, de nödvändigt behöfva afgöras af högsta domstolen, då de förekomma i sammanhang med fattigvårdsmål?

De öfriga, rent juridiska frågor, som kunna förekomma i högsta domstolen vid pröfning af fattigvårdsmål, äro, efter hvad mig blifvit upplyst af justitieråd, ett försvinnande fåtal. De röra sig t. ex. om fadersskap för oäkta barn, och äfven der sker pröfningen icke genom bevisning eller edgång, utan på grund af eget medgifvande eller dom, vidare om fattigvårdsstyrelsens husbonderätt och dylikt. Men med undantag af dessa ytterst sällan förekommande frågor — och icke ens deras natur är sådan, att den med nödvändighet betingar, att de skola gå till högsta domstolen — tillhöra uti alla andra fattigvårdsmål de tvistefrågor, som der behandlas, någondera af de två grupper, som jag nyss tillät mig nämna.

Är det nu lämpligt att låta dessa mål stanna i kammarrätten? Är kammarrätten en lämplig myndighet att slutligen handlägga desamma? Den synes mig så vara, ty kammarrätten är, som herrarne veta, ensam öfverdomstol för hela riket, och man torde sålunda hafva full trygghet för att nödig enhet i rättsskipningen skall vinnas, helst om man vidtager den åtgärd, som kammarrätten och chefen för finansdepartementet antydt, d. v. s. inför ett stadgande för kammarrätten, i likhet med hvad som sedan år 1876 gäller för högsta domstolen, om handläggning i plenum af sådana mål, der det är fråga om att afvika från en förut följd rättsgrundsats.

Hvad utredning af målen beträffar, synes man hafva full trygghet för att en tillräcklig sådan åstadkommes redan i kammarrätten, ty, som kammaren känner, finnes ju redan i fattigvårdsförordningen föreskrifvet, att under skriftvexlingen Konungens befallningshafvande skall, der så finnes vara erforderligt, anskaffa nödig utredning. Detta torde innebära fullkomlig trygghet i förevarande hänseende.

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

Ett ytterligare skäl för den åsigten, att dessa mål icke behöfva gå till högsta domstolen, finner jag uti den statistiska redogörelse, som i Kongl. Maj:ts proposition är lemnad och som visar, hurusom det endast i ytterst få fall — jag tror uti omkring 4 procent af de afgjorda målen — förekommit, att Kongl. Maj:t i högsta domstolen ändrat kammarrättens beslut uti fattigvårdsmål. Detta omnämner äfven lagutskottet, men, säger lagutskottet, säfven om antalet af de beslut, som af högsta domstolen ändrats, ej varit synnerligen stort, skulle dock saknaden af högsta domstolens pröfning i dessa fall vållat, att vederbörande fått nöja sig med ett beslut, som enligt högsta domstolens derom uttalade olika mening torde få antagas hafva varit origtigt». Ja, det är alldeles riktigt resonneradt af lagutskottet, och jag kan naturligtvis icke påstå, att det icke i något fall varit till nytta för en klagande, att han fått fullfölja sitt mål. Detta skall ju alltid kunna lända till nytta. Om det finnes en instans öfver högsta domstolen, antager jag, att äfven der ett visserligen mycket litet procenttal af de klagande kunde få ytterligare ändring. Men icke kunna vi, mine herrar, hafva instanser i oändlighet, utan man måste i denna fråga bedöma hvad som är praktiskt nog. Det synes mig möjligen äfven kunna sättas i fråga, om det är billigt, att — med antagande af nyssnämnda procenttal — 96 procent af de rättsökande få vänta kanske ett par år på att få ett slutligt beslut, för att de 4 procenten skola få en ändring. Detta torde vara ganska obilligt. I de flesta fall torde dessa 4 procent, som i högsta domstolen få en ändring, kunnat få densamma redan i kammarrätten, om de der velat förete det läkarebetyg, eller hvad det nu må vara, som sedermera föranledt en ändring i högsta domstolen.

Lagutskottet föreslår såsom en utväg att afhjelpa ökningen af antalet mål i högsta domstolen att upptaga »en föreskrift, som förut varit ifrågasatt, nemligen att allmän åklagare ej skulle ega att fullfölja talan mot hofrätts utslag i brottmål, utan att dessförinnan hafva inhemtat justitiekanslerns yttrande och dertill erhållit hans bemyndigande». Det är väl ändå ganska osäkert, om ett sådant förslag, för så vidt det en gång på allvar väckes, skall hafva någon utsigt att vinna bifall. Som herrarne känna, finnes redan nu i rättegångsbalken förbud för allmän åklagare att, annat än i vissa särskilda fall, fullfölja mål i högsta instans, men rättsutvecklingen har, som vi veta, gått i en annan riktning, och nämnda förbud tillämpas icke. Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har erinrat om vissa bestämda hinder för en dylik åtgärd, och jag vill i sammanhang härmed fästa uppmärksamheten på en annan omständighet. Om ett sådant stadgande, som det af lagutskottet ifrågasatta, blefve infördt, hvad skulle följden blifva? Jo, antingen tjänade det till ingenting, ifall nemligen justitiekanslern anbefalde åklagaren att fullfölja alla de mål, der det icke visat sig, att åtalen varit alldeles orimliga — och detta vore sannolikt, hvad som i regel skulle blifva fallet — eller också skulle justitiekanslern underkasta ärendena en fullständig, noggrann pröfning, hvilket åter kräfver ökade arbetskrafter hos justitiekanslersembetet,

Mot den kongl. propositionen finnes en invändning — jag anser det egentligen icke finnas mer än en, men en, som jag medgifver vara af ganska stor vikt, och det är, att den icke stämmer öfverens med den gamla, vackra och, som det synes mig, både för konungamagten och nationen hedrande uppfattningen hos svensken, att han vill hafva möjlighet att med alla mål i sista hand gå till kungs. Mot en sådan uppfattning strider ju det föreliggande förslaget. Men, mine herrar, utom det att det finnes en hel del grupper af ärenden, der man redan nödgats borttaga denna rättighet — så erinrar utskottet om utsökningsmålen — synes det mig, att man här måste väga det ena mot det andra. Det synes mig, att angelägenheten för den rättsökande allmänheten af att få sina mål inom en beräknelig tid slutligt afgjorda och att icke i årtal nödgas vänta på att få ut sin rätt — det synes mig, säger jag, att denna angelägenhet är så stor, att den andra uppfattningen, huru behjertansvärd och vacker den är, måste vika i sådana fall, der icke det allmänna rättstillståndet i någon mån skulle lida deraf, att icke målen finge fullföljas till Kongl. Maj:t i högsta domstolen. Som jag förut tillåtit mig yttra, anser jag, att ett sådant fall här föreligger i fråga om dessa fattigvårdsmål, att de sålunda kunna stanna uti kammarrätten och att denna åtgärd är behöflig ur den synpunkten, att arbetsbördan inom högsta domstolen behöfver minskas, på det att öfriga mål må kunna inom kortare tid afgöras. Jag har sålunda biträdt Kongl. Maj:ts förslag. Dock anser jag för min del, att i ett hänseende en ändring der bör göras.

Som herrarne behagat se, har Kongl. Maj:t velat »inhemta Riksdagens yttrande» öfver förslag till förordning om ändrad lydelse af 49 § i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871. Nu förhåller det sig visserligen så, att fattigvårdsförordningen till sina hufvudsakliga delar är en administrativ förordning, och det är endast i de frågor, som röra tillämpningen af kommunallagarne, som beslut fattats af Konung och Riksdag; men det har synt mig, att denna fråga om att borttaga rättigheten att från kammarrätten gå till Kongl. Maj:t är uti den enskildes och kommunernas rättssfer så ingripande, att Riksdagen bör deröfver gemensamt med Konungen besluta, och det är därför, som jag, herr talman, hemställer, att kammaren behagade, med afslag å utskottets hemställan, besluta, att Riksdagen för sin del antager en lag af den lydelse, Kongl. Maj:ts föreliggande förslag till förordning om ändrad lydelse af 49 § i fattigvårdsförordningen innehåller.

Häruti instämde herrar *Hammar skjöld, Zetterstrand, Larsson* i Mörlösa, *Rydberg* och *Wijkander*.

Herr Restadius: Herr talman! Ut i en den 15 maj 1868 till Kongl. Maj:t aflåten skrifvelse hemstälde Riksdagen, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke en förändring kunde vidtagas i fråga om behandlingen af sådana mål, hvilka afgjordes af administrativ ortsmyndighet och genom besvär kunde fullföljas antingen hos rikets kollegier eller andra förvaltande, centrala em-

Om ändrad lydelse af 49 § i fattigvårdsförordningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

betsverk samt vidare hos Kongl. Maj:t i statsrådet eller ock omedelbart hos Kongl. Maj:t. Riksdagen ansåg, att dessa besvärsmål kunde delas i tre grupper, den första bestående af sådana, som vore uteslutande af tvistemåls natur och hvilka, enligt Riksdagens åsigt, borde hänvisas till domstol. Till den andra gruppen förmenades de mål höra, som vore af blandadt administrativ och judiciel beskaffenhet, och borde dessa mål kunna fullföljas från ortsmyndigheten till högsta domstolen. Den tredje gruppen ansågs bestå af de mål, som uteslutande vore af administrativ beskaffenhet och hvilka ansågos böra behandlas på sätt som förut skett. Kongl. Maj:t hörde högsta domstolen öfver detta förslag, och i slutet af samma år afgaf högsta domstolen ett yttrande, hvori tre af dess ledamöter lemnade förslaget utan anmärkning, under det att fyra andra förklarade sig anse, att förslaget ej borde föranleda till någon ändring uti högsta domstolens organisation och arbetssätt. Dervid är dock noga att bemärka, att vid den tiden balansen af oafgjorda mål i högsta domstolen var ganska obetydlig, att fråga då förevar endast om att till högsta domstolen hänskjuta sådana mål, som vore af blandadt administrativ och judiciel beskaffenhet, samt slutligen att vid nämnda tidpunkt högsta domstolens tid icke upptogs af så många granskningar af lagförslag, som nu är fallet. När sedermera statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet inför Kongl. Maj:t föredrog ett af tillsatta komiterade uppgjort förslag till ny fattigvårdsförordning, hemställde statsrådet, att 49 § i förslaget skulle erhålla den lydelse, paragrafen nu har, och att följaktligen besvärsmål i fattigvårdsärenden dädanefter skulle gå icke till Kongl. Maj:t i statsrådet, utan till högsta domstolen. Såsom skäl dertill anförde statsrådet, att mängden af besvärsmål i hög grad ökats och att behofvet att minska denna mängd klarare framstod i samma mån, som antalet af förvaltnings- och lagstiftningsåtgärder af mera omfattande betydelse alltjemt ökades. Kongl. Maj:t biföll också detta förslag. Då sedermera proposition härom afläts till Riksdagen, yttrade lagutskottet med endast en menings-
skiljaktighet — reservation var anmäld af, om jag minnes rätt, härads höfding Carl Hasselrot — att det icke kunde i denna del tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, utan yrkade, att det måtte förblifva vid hvad som förut varit stadgad, eller att dessa ärenden skulle fullföljas hos Kongl. Maj:t i statsrådet. Såsom skäl härför anförde utskottet, att enligt dess förmenande fattigvårdsråden hufvudsakligen vore af administrativ natur och att, om det också någon gång kunde hända, att ett dylikt mål vore af blandadt administrativ och judiciel natur, så vore dock i regeln dess administrativa natur öfvervägande. Äfven om det någon gång inträffade, att ett fattigvårdsrådsrådsvis vore af juridisk natur, så vore dock, enligt utskottets uppfattning, de spörsmål, som här kunde ifrågakomma, icke af någon synnerligt invecklad beskaffenhet. När sedermera frågan förekom hos Riksdagen, afslog Riksdagen lagutskottets förslag i denna del och biföll den kongl. propositionen. Skälen dertill syntes vara, att man ansåg det vara alldeles nödvändigt, att ecklesiastikdepartementets arbetsböda blefve

minskad, ity att den icke kunde af departementet väl uppbåras. Vidare förmenade man också, att med stigande kultur och ökade ekonomiska fördelar fattigvårdsmälens antal säkerligen skulle minskas. Huru denna förmodan utfallit, visar sig bäst af den tablä, som finnes fogad vid den kongl. propositionen. Deraf inhemtas, att fattigvårdsmälens antal i högsta domstolen, som år 1874 uppgick till endast 57, år 1891 utgjorde 167 och år 1893 127.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har redan frumhållit, hurusom antalet inkommande mål i högsta domstolen år från år ökats, äfvensom att i följd deraf balansen allt mer och mer stigit, samt derjemte fästat uppmärksamheten derpå, att i fråga om nära 55 proc. af inkommande mål det går åt mer än ett år, innan de blifva slutligt afgjorda. För den, som nitälskar för att rättsskipningen varder — jag vill icke säga snabb, ty det vore att begära för mycket, men att den icke alltför mycket uttänjes, äro de af herr statsrådet framhållna exemplen mycket nedslående. En långsam rättsskipning, mine herrar, innebär i sig ett förolämpande af rättvisans kraf, i det att en sen rättshjelp understundom är detsamma som ingen hjälp, och i alla händelser en tidig rättshjelp är bättre än en, som kommit sent. En långsam rättsskipning medför ock en indirekt uppmuntran åt orättfärdigheten, som ingenting högre önskar än att så sent som möjligt tvingas att fullgöra sin pligt och att, äfven om den dertill förpligtas, få tiden allt längre och längre framskjuten. Såsom belysande exempel härpå vill jag endast framhålla sådana mål, der spörsmål förekomma om redovisning, arfsutredning, förskingring af anförtrödt gods och dylikt. Den mindre samvetsömme, som af underdomstol förpligtas att utgifva det belopp, hvarom tvisten gäller, finner kanske tiden att fullgöra denna redovisningsskyldighet vara olämplig och hänskjuter därför saken under Kongl. Maj:ts skärskådande, viss, som han är, att derigenom i de flesta fall få redovisningstiden uppskjuten ett år och kanske långt derutöver. Emellertid har det inträffat, att den som slutligen vinner målet under tiden nödgats lida nöd, och det har också inträffat och kan inträffa, att hvad den vinnande slutligen utfår icke utgör rättvis ersättning för hans vedermödor under de gångna åren.

Jag tror därför, herr talman, att den åhåga, Kongl. Maj:t i sin proposition visat att minska antalet mål hos högsta domstolen, är af ett oefftergiftigt behof påkalladt. Man har då vänt sig till fattigvårdsmälens, som ansetts utan skada kunna skiljas från högsta domstolens behandling. I forna tider och ganska långa tider handlades fattigvårdsmälens af det embetsverk, som kallades *Allmänna ärendenas beredning*. Detta embetsverk inrättades år 1789, således samtidigt med högsta domstolen. Deraf framgår uppenbarligen, att man vid den tiden icke ansåg fattigvårdsmälens vara af sådan beskaffenhet, att de borde blifva föremål för högsta domstolens behandling. Ur principiel synpunkt måste man ock gifva ett sådant åskådningssätt dess rätt, ty här är icke fråga om tillämpning af civil- eller kriminallag, icke heller af rättsgrundsatser

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.*
(Forts.)

*Om ändrad
tydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

i vanlig mening, utan fast hellre af regler, som blifvit ur den allmänna nyttans synpunkt framställda.

Fattigvårdstvister gälla hufvudsakligen frågorna om en persons hemortsrätt och om det större eller mindre belopp af ersättning, som en kommun skall gifva en annan för bestridd fattigvård eller för en fattig persons hemsändande, begrafning och dylikt. För mig har af sakkunnig person uppgifvits, att mer än hälften af de fattigvårdsmål, som dragas under Kongl. Maj:ts pröfning, äro af den beskaffenhet, att de hufvudsakligen afse graden af det behof, i hvilket en vanför, en lytt eller en sinnessjuk person är försatt, och de omständigheter, som betinga måttet af det fattigunderstöd, som skall honom tillerkännas. Det synes mig vara alldeles uppenbart, att den pröfning, som i sådant fall förekommer, allenast är en lämplighetspröfning och alldeles icke fordrar det mått af skarp-sinne och juridiska insigter, som man allenast har att förutsätta hos högsta domstolen. Öfriga mål afse företrädesvis bestämmande af en persons mantalsskrifningsort och deraf beroende hemortsrätt. En talare, lagutskottets vice ordförande, har redan anmärkt, att dessa frågor väl icke kunna anses vara af juridisk natur, och att alla andra frågor rörande mantalsskrifning skola prövas af administrativ myndighet. Det synes därför ur juridisk synpunkt icke förefinnas några betänkligheter mot att afskilja dessa mål från högsta domstolens behandling.

Lagutskottets ärade vice ordförande har redan fullständigt redogjort för de skäl, som tala för att ifrågavarande mål böra stanna hos kammarrätten. Den är i och för sig en öfverrätt, hvars speciella uppgift är att afgöra mål af förevarande beskaffenhet. Dessa måls afgörande kräfver icke någon speciel juridisk insigt, utan vigten ligger hufvudsakligen derpå, att de varda afgjorda efter en stadgad praxis. Här är icke fråga om slitande af tvister mellan mig och dig, utan tvister kommunerna emellan. Skulle man ytterligare vilja främja det målet att få en stadgad praxis till stånd, vore det lämpligt att, på sätt en ledamot af högsta domstolen yttrat, för kammarrätten införa samma bestämmelse, som nu gäller för högsta domstolen genom 1876 års stadga, nemligen att mål i vissa fall skola in pleno föredragas.

Om jag skulle ytterligare söka skäl för lämpligheten af hvad Kongl. Maj:t i ty fall föreslagit, skulle jag finna ett sådant i kraftlösheten af det betänkande, som lagutskottet i förevarande fall afgifvit. Det vill nästan förefalla mig, som om utskottet kommit uti — om uttrycket tillåtes mig — en viss »skälanöd». Skälen äro få — och det kan vara godt — men deras vikt är ganska liten, så vidt jag förstår. Utskottet säger till en början, att målens beskaffenhet ofta nog kan vara ganska invecklad. Jag har redan förut anfört, hurusom enligt högsta domstolens egen mening och af sakens egen natur tydligen framgår, att så icke är förhållandet. Skulle utskottets påstående vara riktigt, vore jag utskottet synnerligen tacksam, om det ville meddela mig, hvilka mål i juridisk mening så kunna anses. Utskottet har vidare talat om att det skulle finnas ett hos allmänheten djupt rotadt anspråk att få sina

angelägenheter i sista hand pröfvade af Kongl. Maj:t. Ja, det kunde kanske sägas med någon sanning på den tiden, då man påstod, att det svenska folkets historia vore dess konungars, men den tiden är långt borta. — Jag har någon gång i tidningarne läst en löjväckande notis, hurusom Kongl. Maj:t i besvärsmål afgjort frågan derom, huruvida några personer på Södermalm här i staden skulle få uppföda svin. Der förekommer ofta notiser om att studerande vid universitet ingått till Kongl. Maj:t med begäran att få på svenska språket försvara på utländskt språk författade afhandlingar. Hvad Kongl. Maj:t skall ha med dylika frågor att göra, är mer än jag förstår.

Utskottet har vidare i en senare punkt omnämnt, hurusom i § 192 af utsökningslagen är stadgadt, att hofrätts utslag i der afsedda mål ej må hos konungen öfverklagas, men utskottet har på samma gång velat bestrida betydelsen af detta lagrum i det hänseende, som nu är i fråga, derigenom, att det erinrat, att sådana mål kunna dragas under vederbörlig domstols pröfning. Jag vill i detta sammanhang erinra derom, att i 16 kapitlet rättgångsbalken är stadgadt, att så kallade dilatoriska mål icke få hos Kongl. Maj:t öfverklagas. Detta lagrum har varit gällande ända sedan år 1736, och man har aldrig försport någon klagan deröfver.

Lagutskottets ärade vice ordförande har redan till bemötande upptagit det skäl, som består deri, att i ungefär 4 proc. af de mål, som hänskjutits till Kongl. Maj:t, kammarrättens utslag ändrats. Det är alldeles gifvet, att om man vill hjälpa den, som sölar, så bör man inrätta icke 3 instanser, utan 4, 5 eller 6 sådana, på det att den sölande må få god tid på sig att förebbringa bevisning. Men nu går den allmänna rättsuppfattningen i den rigtningen, att man icke vill öka instansernas antal, utan snarare minska det samma.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har redan uttalat sig om hvad utskottet i sista punkten af sitt betänkande framkastat, eller att besvärsmål icke skulle få af allmän åklagare dragas inför Kongl. Maj:t, med mindre han dertill erhållit justitiekanslerens samtycke. Då Kongl. Maj:t på 1880-talet — jag vill minnas det var år 1886 — framlade ett utarbetadt förslag till ordnande af åklagaremagten i Sverige, blef detta förslag afslaget af kammaren, och jag söker skälet dertill i den omständigheten, att kammaren ansåg frågan icke vara mogen för afgörande. Sedan dess hafva icke några omständigheter förekommit af den beskaffenhet, att de utgöra anledning att förmoda, det kammaren ändrat denna sin åsigt.

På de skäl jag nu uttalat, ber jag, herr talman, att få ansluta mig till det förslag, som här af lagutskottets vice ordförande framstälts.

Herr Bäckgren: Huru önskvärdt det än vore, att högsta domstolen icke öfverhopades med utredning af flera mål, än dess arbetskraft och tid tillåta, kan jag dock för min del icke vara med om, att fattigvärdsmål ej skulle få dragas under högsta dom-

Om ändrad lydelse af § 49 i fattigvärdsförordningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

stolens slutliga pröfning och afgörande, utan att kammarrätten skulle blifva sista instans vid dessa mål. När man under en följd af år haft uppdraget att vara ordförande i fattigvårdsstyrelse, har man nödgats, mången gång mot sin vilja, att syssla med sådana mål, och skötseln af dem är så mycket ömtåligare, som den helt och hållet hvilar på ett förtroendeuppdrag. Man är icke ense med sig sjelf om att man gjort allt hvad man kunnat och bort i dessa mål, förrän de varit understödda högsta domstolens skarpsynta och rättvisa bedömande. Dermed får man sedan vara nöjd, huru det än må utfalla. Af egen erfarenhet i detta fall vet jag, att man lättare förlikar sig med en dom från högsta domstolen — den må gå i den ena eller andra rigtningen, blott den är af högsta domstolen uttalad — än om den varit fäld af en underrätt.

Så inträffade t. ex. för några år sedan, att högsta domstolen hade den uppfattningen, att en person, som hade egendom för 100 kronor, i alla fall saknade egna tillgångar, och högsta domstolen afgaf ett utslag på grund af en sådan uppfattning. Jag kunde icke begripa det då, och jag kan icke heller fatta det nu; men det var ofantligt mycket lättare för mig att böja mig för en sådan mening, så snart den var uttalad af vår högsta dömande myndighet, än det eljest skulle hafva varit. Skulle nu Kongl. Maj:ts förslag vinna Riksdagens bifall, så skulle det egendomliga och kanske farliga inträffa, att dessa fattigvårdsmål, som kunna vara af lika vigtig beskaffenhet som en mängd andra mål, icke komme att behandlas af någon domstol i detta ords egentliga bemärkelse, utan endast af ett par myndigheter, landshöfdingeembetet och kongl. kammarrätten — visserligen respektabla hvar för sig, men dock omfattande ett helt annat verksamhetsfält än domstolarnes, liksom äfven deras embets- och tjänstemän hvarken till- eller afsätas i samma ordning, som svensk lag föreskrifver för svenska domare. Öfver den svenska domarecorpsen har ju dessutom Riksdagen ett ord att säga. Jag har för min del den uppfattningen, att det finnes hos svenska folket en mycket allmän och djupt inneboende önskan, att de ömsesidiga tvister, som kunna uppstå, skola behandlas vid laga domstolar, sammansatta så, som det i grundlagen heter, enligt Sveriges lag och laga stadgar. En inskränkning deri skulle utan tvifvel uppväcka missnöje och farhåga för att svenska folket hädanefter ej skulle få åtnjuta den rättvisa, som det utan tvifvel har all rätt att fordra och som äfven är det tillförsäkrad genom det åt Riksdagen gifna vigtiga uppdraget att hålla ett vakande öga öfver huru vår domarecorps handhafver sitt dyrbara och ansvarsfulla uppdrag.

På grund af min uppfattning af denna frågas innebörd får jag således yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Anderson i Tenhult: Då jag deltagit i det beslut, hvartill utskottet kommit, skall jag be att få säga några ord.

Den kongl. propositionen innehåller förslag derom, att fattigvårdsmål ej skulle få fullföljas längre än till kammarrätten. Jag tror, att vederbörande kommuner icke skulle finna sig belåtna med

att icke längre få — såsom hittills varit dem tillåtet — dylika mål pröfvade af Kongl. Maj:t. Detta är orsaken, hvarför jag inom lagutskottet biträdt det förslag, hvartill utskottet har kommit. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

Herr vice talmannen Danielson: Herr talman, mine herrar! Jag får erkänna, att äfven jag för min del har haft betänkligheter emot denna kongl. proposition, men under öfverläggningen har jag trott mig finna, att sådana skäl framkommit, att man bör betänka sakens innebörd. Skulle det komma att besannas, som anfördes från statsrådsbänken, att vi nästa år, derest utskottets förslag bifölles, skulle hafva att motse förslag till förstärkning af högsta domstolen med två justitieråd, två revisionssekreterare och en protokollsförare, så torde kostnaderna härför komma att gå upp till omkring 40,000 kronor. Huruvida kammaren då kan afböja ett sådant förslag, är icke godt att säga nu. Men i alla fall, vi hafva hört, att det är att förvänta. Jag föreställer mig då, att olägenheten af att låta fattigvårdsmålen stanna i kammarrätten icke gerna kan uppväga en så betydande kostnad. Derför vill jag säga, att jag för min del kan vara med om ett bifall till den kongl. propositionen. Ty det är väl ändock tydligt, att om en fattigvårdsstyrelse vill utreda ett ärende fullständigt, kan den göra detta, innan ärendet blir afgjort i kammarrätten. Vill den låta höra vittnen eller hafva andra intyg fram, är det gifvet att detta står den till buds, innan målet afgöres i kammarrätten. Man kan med skäl säga, att dessa mål icke äro af så genomgripande eller omfattande betydelse, att de böra besvära högsta domstolen, helst denna har en så stor mängd ärenden att behandla, att den tör hända, såsom vi hört, måste komma att förstärkas, derest ingen minskning i dess arbete kan åstadkommas.

Detta skäl har under diskussionen tillkommit, och jag kan icke neka, att de betänkligheter, jag haft emot att låta fattigvårdsmålen stanna i kammarrätten, härigenom blifvit väsentligen förminskade. Jag tror därför, att kammaren godt kunde bifalla den föreliggande propositionen, utan att någon synnerlig olägenhet skulle uppkomma genom den föreslagna förändringen. För min del skall jag på grund af den uppfattning af frågan, jag här uttalat, och särskildt med hänsyn till de nya skäl, som under diskussionen framkommit, be att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till den kongl. propositionen.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr Broström: Om herrarne vilja tänka tillbaka till den tid, då den nu gällande förordningen angående fattigvården tillkom, skola herrarne finna, att ett hufvudsakligt skäl för ändringen genom nämnda förordning i fråga om högsta instans i fattigvårdsmål var det, att dessa mål äro af öfvervägande tvistemåls egenskap. Under det de förut pröfvats endast i administrativ väg, förflyttades nu pröfningsrätten från Kongl. Maj:t i statsrådet till högsta domstolen. Nu har man framhållit, att högsta domstolen

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forta.)

har så många mål att handläggas, att den borde befrias från dessa fattigvårdsmål. Men för min del tror jag, att dessa i många fall äro lika viktiga som en hel del andra mål, hvilka dragas inför högsta domstolens pröfning. Hvad åter beträffar antydningen derom, att det skulle blifva nödvändigt att öka antalet af högsta domstolens ledamöter, hvilket åter skulle medföra ökade kostnader, ja, enligt vice talmannens förmodan ganska höga och afsevärda kostnader, så torde nog ett förslag derom i alla händelser komma att framläggas, äfven om de något öfver 100 fattigvårdsmålen subtraheras från de mål, som pröfvas af högsta domstolen. Jag för min del kan ej finna mig vid att rösta bifall till den kongl. propositionen, utan kommer att yrka bifall till utskottets förslag.

Talaren på stockholmsbanken framhöll — och det med rätta — *allmänhetens rätt* att fordra ett hastigare afgörande af de besvärsmål, som dragas inför högsta domstolens pröfning, än hvad nu sker. Men jag frågar då, om icke de kommuner, som hafva mål emot andra kommuner, eller ännu mer understödstagare, som ock kunna finna skäl att draga sin klagan inför Kongl. Maj:t gent emot kommunen, om dessa icke tillhöra den *allmänhet, som har samma rättighet*.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: När Riksdagen för 23 år sedan behandlade Kongl. Maj:ts förslag till nu gällande fattigvårdsförordning, fann jag mig föranlåten såsom ledamot af lagutskottet att reservera mig bland annat mot den form, i hvilken lagutskottet tillstyrkte Riksdagen att tillkännagifva sitt beslut uti det af Kongl. Maj:t framlaga ärendet. Kongl. Maj:t hade då proponerat Riksdagen att meddela yttrande öfver ett förslag till ny fattigvårdsförordning, proponerat det på ett sådant sätt, som lemnade alldes oafgjordt i detalj, hvilka delar af denna förordning Kongl. Maj:t betraktade såsom af hans administrativa myndighet uteslutande beroende, och hvilka delar af samma lag, Kongl. Maj:t ansåg falla under Kongl. Maj:ts och Riksdagens samfälda lagstiftningsrätt. Att jag i denna reservation mot den tillstyrkte formen för tillkännagifvande af Riksdagens beslut träffade rätt, derpå har jag fått bekräftelse, när nu Kongl. Maj:t några och tjugu år efter nämnda tidpunkt kommer till Riksdagen och begär blott dess »yttrande» om en sådan bestämmelse i fattigvårdsförordningen, som det nu är i fråga att ändra. Det hade jag verkligen dock icke drömt om, att Kongl. Maj:t skulle hänföra denna del af fattigvårdsförordningen till de ärenden, i hvilka Kongl. Maj:t kan på egen hand besluta — ty märk väl, att när Kongl. Maj:t begär blott Riksdagens yttrande öfver ett förslag, så betyder det: »Detta gör jag, därför att det möjligen kan vara intressant och ser artigt ut mot Riksdagen, men min rätt är oförkränkt att göra hvad jag vill, och jag *behöfver* alldes icke inhemta Riksdagens yttrande i frågan, vid hvilket jag för öfrigt eger fästa litet eller intet afseende».

Det är karakteristiskt för regeringen, karakteristiskt för förslaget, att Kongl. Maj:t har tillkännagifvit en sådan mening om

sin rätt i detta fall, och det karakteristiska härutinnan förminskas icke, när man ser på innehållet, deraf, att vi skola minska instanserna för fattigvårdsmålen. Vi skola taga bort den garanti, som ligger deruti, att högsta domstolen skall pröfva sådana ärenden. Vi skola öfverlemna den åt blott två instanser, af hvilka den ena är Konungens befallningshafvande och den andra ett kollegium.

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

Det har anförts såsom skäl för att detta förslag icke borde väcka synnerligen stora betänkligheter, att antalet af de mål, som ändrats i högsta domstolen, är ganska obetydligt. Med den anmärkning i förbigående, att det dock för den *rättsökande* icke är så oviktigt att hafva fått gå fram ända till rikets högsta dömande myndighet, vill jag af denna erinran om det antal mål, som blifvit i högsta domstolen ändradt, draga en annan slutsats, som synes mig ligga ganska nära till hands, nemligen att det är något öfverdrifvet att tro, att man genom att befria högsta domstolen från handläggning af fattigvårdsmålen skall komma att i en så synnerlig väsentlig grad minska högsta domstolens stora arbetsbörd, att derigenom förebygges behovet af ökade arbetskrafter, inom en kanske snar framtid, i högsta domstolen och justitierevisionen. Ty det torde vara påtagligt, att, då det ofantligt stora flertalet af dessa mål icke föranleder någon ändring i högsta domstolen, de måste betraktas — jag menar fattigvårdsmålen i allmänhet — såsom kräfvande mycket mindre möda än en stor mängd andra mål. Deraf drager jag den slutsatsen, att genom denna förändring vinner man icke något synnerligen nämnvärdt i afseende på önskemålet att minska högsta domstolens arbetsmassa och balansen af oafgjorda mål. Om så är förhållandet, bör man göra sig förtrogen med den tanken, att högsta domstolen i alla fall kan behöfva någon ökning af arbetskrafterna, och att detta kommer att medföra ökade kostnader, hvilket väl icke behöfver vara egnadt att väcka förskräckelse.

Man bör för öfrigt erinra sig hvad som förekommer i bilagan till Kongl. Maj:ts proposition, nemligen att kammarrätten sjelf har gjort gällande, att, om den skall blifva sista instansen i fattigvårdsmål, den behöfver förstärkning af antalet ordinarie ledamöter. Detta förhållande torde väl strax efter genomförandet af den ifrågasatta förändringen kräfva tillökning i arbetskrafterna och derpå beroende kostnader, hvilka deremot herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet icke stält i utsigt uti sitt yttrande såsom förestående för högsta domstolen, i fall den nu blefve bifriad från att pröfva fattigvårdsmål. — När man vidare såsom ett skäl för att det icke skulle vara några betänkligheter emot att taga bort en instans — en fråga, som emellertid alltid förefallit mig vara i allra högsta grad allvarsam och egnad att väcka stora betänkligheter — har åberopat det förhållande, att början till en sådan förändring är gjord i »det i 192 § utsökningslagen förekommande stadgande, att hofrätts utslag i mål om lagsökning för guld ej får hos Konungen öfverklagas», så tillåter jag mig göra den erinran, att det näppeligen kan vara riktigt att jemnställa med hvarandra såsom högsta instans i hvar sitt slag af mål å ena sidan kammarrätten och å den andra hofrätten. Ty om jag ser på instruktionen

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

för kammarrätten, synes deraf, att detta embetsverk kan adjungera ledamöter, som icke hafva den för nyttjandet i domarevärf erforderliga kompetensen, och således kan jag icke anse, att man får från det förfarande, som blifvit tillåtet genom utsökningslagen, draga en alldeles bevisande konklusion i afseende på kammarrätten. Jag kan icke erkänna, att, så länge denna består utaf uteslutande lagfarne ledamöter, hvilka äro kompetente att i domarevärf nyttjas, man kan jemnställa kammarrätten som juridisk kompetens med rikets hofrätter. — Således föreställer jag mig, att det icke vore för mycket begärdt, att sådana brister borde först afhjelpas, samt att man äfven borde få se, huru man tänkt sig den ifrågasatta ändringen beträffande handläggningen af ärendena uti kammarrätten, om hvilken herr finansministern förmäler, att han, derest Kongl. Maj:ts proposition i ämnet blefve antagen, vore sinnad att föreslå Kongl. Maj:t att införa bestämmelser i instruktionen för kammarrätten. Det förefaller mig icke vara för mycket begärdt, om Riksdagen, innan den fattar beslut i en så ytterst vigtig och vidtutseende fråga som denna om minskning af instansernas antal, får se litet närmare, huru de skulle taga sig ut, innan de infördes.

Den återopade stadgan för högsta domstolen om handläggning af vissa mål i plenum är icke utfärdad af Kongl. Maj:t uti administrativ väg, utan stiftad af Konung och Riksdag gemensamt. Nu vet jag väl, att detta berodde derpå, att man måste, för att kunna åstadkomma denna handläggning i högsta domstolen, till och med ändra 22 § regeringsformen. Men deraf ser man åter, huru vigtig en sådan bestämmelse har betraktats af grundlagsstiftarne, då de i grundlagen bestämt antalet af ledamöter i högsta domstolen, som eger att deltaga i målen profning och afgörande, och, när denna paragraf ändrades, funno sig föranlåtna att föreskrifva, att om undantag från den härom i grundlagen meddelade regel ej finge stadgas annorlunda än i den ordning, som i 87 § 1 mom. regeringsformen föreskrifves.

Jag har icke kunnat låta mig öfvertygas af de skäl, som i diskussionen blifvit anförda, att Riksdagen nu bör gå in på en förändring, som synes mig tåla vid att Riksdagen tänker på den åtminstone ännu en gång till, innan den fattar sitt beslut.

Här har erinrats om hvad som föreföll vid 1871 års riksdag, och jag tror mig påminna mig detta ganska väl. Då gälde tvisten blott: skall högsta domstolen vara sista instansen eller skall Kongl. Maj:t i statsrådet, å ecklesiastikdepartementets föredragning, vara det? Visserligen kom äfven den frågan upp, huruvida det icke skulle vara tänkbart att afsöndra fattigvårdsmålen från vare sig den ena eller andra utaf dessa två auktoriteter och låta den stanna i kammarrätten. Derom fastställdes ett yrkande af en då varande ledamot af Andra Kammaren, numera äffidne härads höfdingen R. Carlén. Dock vågade icke ens han gå så långt, som Kongl. Maj:t nu gjort, ty han gjorde åtminstone det förbehåll, att man skulle få öfverklaga kammarrättens beslut i högsta domstolen i det fall, att någon tilltrorde sig kunna visa, att beslutet icke tillkommit i laga ordning. Men den tanken att i dessa mål minska instansernas

antal föll alldeles till jorden. Förslag derom har sedermera varit underkastadt Andra Kammarens pröfning och blifvit förkastadt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr friherre Bonde: Till en början skall jag be att få instämman med herr Hedin i en punkt af hvad han nyss yttrade, då han nemligen framhöll det viktiga uti att de bestämmelser, hvarom här är fråga, skulle gifvas genom en kongl. förordning, då de i stället böra vara af civillags natur. Herr von Krusenstjerna har redan framhållit detsamma och formulerat sitt yrkande på så sätt, att Riksdagen skulle *för sin del besluta* den nu föreslagna ändringen. Längre kan jag likväl ej följa herr Hedin, då jag ej delar hans åsichter angående olämpligheten af förändringens genomförande. Tvärtom anser jag, att den föreslagna förändringen skulle medföra så stora och viktiga fördelar, att jag hoppas, att kammaren för sin del måtte godkänna detsamma. Jag kan icke neka, att jag verkligen blef något förvånad, då jag såg, att så många af denna kammarens ledamöter i utskottet voro för ett afslag på den kongl. propositionen. Jag anser nemligen, att det kongl. förslaget verkligen går i en riktning, som öfverensstämmer med de principer, hvilka i allmänhet gjort sig gällande inom Andra Kammaren. Kongl. Maj:ts proposition afser en *förenkling* i förvaltningen: det är något, som denna kammare i allmänhet önskar. Huru ofta klagas det ej öfver statsmaskineriets invecklade natur, och huru ofta framhålles ej önskvärdheten af förenkling i detsamma. Derjemte torde detta förslag, såsom särskildt herr vice talmannen framhållit, innebära en möjlighet till iakttagande af *sparsamhet* eller, om icke en direkt besparing kan åstadkommas, dock en minskning i kommande utgifter, och det är ju afven en besparing. Då således förslaget går i riktning af att dels förenkla förvaltningen, dels möjliggöra en besparing, tycker jag, att det borde vara ett förslag, som skulle tilltala Andra Kammaren.

Här har framhållits af en talare, herr Bäckgren, att det skulle väcka stort missnöje, om icke kommunerna skulle hafva rättighet att gå fram ända till Kongl. Maj:t. Han sade sjelf, att han såsom ordförande i fattigvårdsstyrelse aldrig känt sig lugn, förrän han sett Kongl. Maj:ts dom i fattigvårdsmålen. Men detta tycker jag icke är något skäl för afslag, utan det visar tvärtom, att man nu går »så långt som vägen räcker», ända fram till Kongl. Maj:t i hvarje mål — derför att man vill ha, såsom någon nyligen sade till mig, »kungens namn»; men det blir man i alla fall lurad på, då man endast får Kongl. Maj:ts sekret. Det är detta, som väljar, att fattigvårdsmålen antal i högsta domstolen blir så stort, att man i hvarje småsak skall gå fram ända till den högsta instansen. Nu äro fattigvårdsmålen i allmänhet ganska likartade; i allmänhet gäller frågan, hvart det eller det fattighjonet skall höra. Likartade mål hafva förut i många hundra, att icke säga tusen, fall afdömts i alla instanserna; prejudikat finnas — men fastän man vet sig hafva orätt, anser man sig dock skyldig att gå hela vägen ända till högsta domstolen. Det är derför högsta dom-

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

stolen har så ofantligt mycket arbete med dessa mål. Herr Hedin sade, att då målen dels äro likformiga, dels af så enkel beskaffenhet och så många gånger afdömda, förorsaka de icke högsta domstolen särdeles mycket arbete. Det kan nog vara sant, att målen icke äro så invecklade. Men ett mål, huru enkelt det är, tarfvar dock alltid sin behandling och ofta en ganska vidlyftig utredning, hvilket tager både tid och arbete; och alla tillsammans tynga onekligen på högsta domstolens verksamhet. Skall förhållandet fortfara, tror jag för visso, att, såsom ock framhållits, det blifver nödvändigt, att justitierådets antal ökas.

Här har framhållits, att om målen skulle stanna i kammarrätten, måste dess arbetskrafter ökas. Jag kan icke fatta, hvarför så måste ske. Alla dessa mål skola redan nu gå dit och redan nu få en så omsorgsfull behandling som möjligt. Om kammarrätten är den andra eller sista instansen, måste den behandla dem på samma sätt. Alltså får den icke något ökad arbete, om målens slutliga afgörande sker der. Detta skäl kan jag därför ej tillmäta någon betydelse.

Men ett skäl, som deremot verkligen är mycket talande för förändringen, är — såsom jag tror särskildt herr Restadius framhöll — det, att målen blifva snabbare afgjorda. Om man bortser från förenklingen i förvaltningen, om man bortser från sparsamhetshänsyn, så kvarstår alltid den betydelsen, att man får snabbare rättvisa. »Snabb rättvisa är den bästa», yttrade en talare, och jag gifver honom deri rätt; den satsen är riktigare i detta fall än måhända annars. Herrarne veta, hvad dessa fattigvårdsfall i allmänhet afse. De gälla ju frågor om fattighjonens vistelseort vid en viss tidpunkt och tvister mellan särskilda kommuner angående skyldigheten att försörja fattighjonen eller skyldigheten att godtgöra lemnadt fattigunderstöd. När då t. ex. en kommun väntar att få ersättning af en annan och svärfar i ovisshet, huru det kommer att gå med den saken, kan detta vålla många svårigheter. Det kan draga en lång tid, innan målen med genomgående af alla instanser afgöras i högsta domstolen. Det kan finnas exempel på, att åratals åtgång, innan sådana mål blifvit afgjorda. Den tidsutdrägt, som denna långa procedur förorsakar, kan i många fall medföra stora obehag ej endast för kommunerna, utan äfven för den enskilde, och vore därför ett snabbare slutligt afgörande ofta att föredraga, äfven om man ej finge den högsta rättvisa. Jag finner verkligen på de skäl, som af så många andra talare blifvit anförda, att den af herr Hedin framhållna betänkligheten att minska instansernas antal saknar vidare betydelse, och tror tvärtom, att äfven i många andra fall det skulle kunna vara fördelaktigt, om det kunde ske på samma sätt och derigenom större snabbhet i rättskipningen vinnas. Utskottet har särskildt anført ett sätt att minska högsta domstolens arbete, nemligen genom att betaga allmänna åklagaren rättighet att utan tillstånd af justitiekansleren vädja till högre rätt. Flere af kammarens ledamöter hafva likväl redan uttalat sina betänkligheter mot en sådan åtgärd, och jag ber att få fullkomligt instämman deri. Herr talman, på de skäl jag anført ber jag för min

del få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag med den af herr Krusenstjerna gjorda förändring.

Herr Göransson: Det hufvudsakligaste skälet, som anförts för ifrågavarande förändring uti fattigvårdsförordningen eller att kammarrätten skulle utgöra högsta instansen uti fattigvårdsmål, har varit, att högsta domstolen icke utan förstärkning af ledamöternas antal skulle kunna medhinna pröfningen af dessa mål. Man har äfven anført, att denna förstärkning skulle kräfva en årlig kostnad af 40,000 kronor. Detta kan jag för min del icke anse såsom något fullgiltigt skäl. Är det behöfligt, att dessa mål komma under högsta domstolens pröfning, tror jag icke, att man bör låta kostnaden spela någon roll. Hellre då öka arbetskrafterna i högsta domstolen! Min åsigt är på grund af den erfarenhet, jag förvärfvat som mångårig ordförande i fattigvårdsstyrelse, den, att det skulle blifva ett ganska stort missnöje, om man skulle förvägras att få fattigvårdsmålen hänskjutna till högsta domstolen. Jag tror, att allmänna meningen i landet är emot denna ifrågavarande förändring. Dessutom är det att märka, att det kan förekomma ganska invecklade fattigvårdsmål, som t. ex. rörande hemortsrätt och om och när föräldrar skola vara skyldiga att försörja sina barn och när barn skola vara skyldiga och anses ega förmåga att försörja sina föräldrar. Jag tror, att dylika mål många gånger kunna vara ganska viktiga och förorsaka kommunerna ganska stora kostnader. På grund af dessa skäl och på grund af den erfarenhet jag har i frågan skall jag be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bengtsson förklarade sig instämma i detta yttrande.

Herr Themptander: Den uppfattning, till hvilken jag i denna fråga sluter mig, har blifvit på ett fullständigt och sakrikt sätt utvecklade af åtskilliga föregående talare, och jag skulle särskildt i allo kunna sluta mig till hvad som yttrades af min ärade granne till höger i början af diskussionen. Men jag kan å andra sidan icke underlåta att gifva uttryck åt den verkliga ledsnad, jag erfor, då jag tog del af detta lagutskottets betänkande, hvarigenom lagutskottet hade tillbakavisat ett förslag, som enligt min tanke var i hög grad värdt att röna en annan behandling.

Det är ju alldeles gifvet, att det icke finnes någon människa, som i och för sig skulle hafva något emot att fattigvårdsmålen framgent finge fullföljas till högsta domstolen, men vi måste här taga hänsyn till en annan omständighet, som utur det allmännas intresse eger vida större betydelse. Vi måste taga hänsyn dertill, att högsta domstolens medlemmar icke må utsättas för den verkliga öfveranstängning, hvilken de för närvarande äro underkastade, och att icke hela vår lagskipnings gång blir så långsam, som den måste blifva i följd af att dessa balanser i högsta domstolen är ifrån år äro stadigt i ökning. Det är efter min tanke icke endast en kostnadsfråga det gäller, då det är fråga om att öka ledamöterna i hög-

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

sta domstolen. utan dervidlag möter oss äfven en annan fråga, som är vida viktigare. Det är nemligen den, att i samma mån som man ökar afdelningarnas antal i högsta domstolen och de olika kombinationer, hvari dess medlemmar kucna med hvarandra sammansättas, i samma mån löper man äfven större fara, att enhet i lagskipningen icke kan i önskvärd mån upprätthållas, och den frågan är i mina ögon vida viktigare än kostnadsfrågan, hvarför jag anser. att man är skyldig att göra allt för att fördröja den tidpunkten. då högsta domstolen måste tillökas. Det kan nog i alla fall blifva möjligt i framtiden att det blir nödvändigt ställa så till, att högsta domstolen måste arbeta på flera afdelningar. Men när man vill minska den tunga arbetsbördan utan att öka antalet af ledamöter i högsta domstolen, då finnes intet annat än att se till, i hvad mån man kan befria högsta domstolen från en del af de mål, som nu kunna dit fullföljas, och då får jag bekänna, att jag icke vet någon grupp af mål, som mera lämpligt låter undandraga sig från högsta domstolen än just fattigvårdsmålen. Jag vet, att ni, mine herrar, hafva mycken erfarenhet af beskaffenheten af dessa mål, men jag vågar också påstå, att min egen erfarenhet icke är så obetydlig. Jag har handlagt tusentals sådana mål och kan säga, att ehuru besvärliga, äro de dock icke af beskaffenhet att ur rättslig synpunkt erbjuda några så synnerligen anmärkningsvärda svårigheter. Jag känner mycket väl igen ett argument, hvilket anfördes, som jag tror, af herr Bäckgren, hvilken i likhet med många andra samvetsgranna kommunalmän har sagt, att han aldrig känner sig lugn, om han icke fullföljer målen till högsta instans. Det samma har jag hört från många kommunalmän inom mitt län, hvilka sagt: »vi äro fullkomligt öfvertygade om att vi icke kunna vinna något, men för våra kommuners skull och för att undgå anmärkningar, anse vi oss skyldiga att fullfölja målen instanserna igenom». I detta, likasom i den kostnadsfria processen i ty fall, ligger till väsentlig del en anledning, att så många fattigvårdsmål fullföljas till högsta domstolen. Det sker i många fall icke alls i syfte eller tro att verkligen kunna vinna någon ändring, utan därför, att man icke anser sig böra lemna oförsökt tillfället att fullfölja målen, så långt det lagligen ske kan.

Det finnes äfven andra omständigheter, om hvilka jag har kännedom och som göra, att man fullföljer vissa fattigvårdsmål till högsta domstolen, och det är, att understundom finnes äfven här ett intresse, hvarom en ärad talare i afseende på andra civila mål erinrade, nemligen att enskilda kommuner önska aflägsna tidpunkten, då en kommun t. ex. är af en lägre instans ålagd att öfvertaga försörjningsskyldigheten af ett fattighjon, som befinner sig på annat håll. Fattighjonen äro understundom af den beskaffenhet, att de äro mycket svåra att behandla, och jag har hört kommunalordförande säga: »vi hafva fullföljt målet endast för att fördröja den stund, då vår kommun skall öfvertaga värden af detta mycket svarhandterliga fattighjon». Det finnes således fattigvårdsmål, der det äfven ur denna synpunkt kan finnas ett intresse att fullfölja målen genom flera instanser. Det är deremot efter min

öfvertygelse högst få fall, då en kommun kan göra sig någon synnerligen afsevärd beräkning på att vinna något i sjelfva saken till gagn för kommunen genom fullföljd till högsta domstolen. Herrarne kunna vara fullt förvissade, att i det antal mål till en siffra af fyra, fem procent, i hvilka här upplysts, att högsta domstolen ändrat kammarrättens utslag, beror sådant i de flesta fall icke derpå, att högsta domstolen har en annan åskådning om huru lagen bör tillämpas, utan helt enkelt derpå, att utredningen blifvit kompletterad i sådant sätt, att målen gestalta sig annorlunda der än i de lägre instanserna. Sådant kan emellertid icke vara något skäl för bibehållande af högsta domstolen såsom högsta instans i fattigvårdsmål, ty med den långa tid, som åtgår för behandlingen af sådana mål, då de ligga hos Konungens befallningshafvande och kammarrätten, kan det icke vara behöfligt att bibehålla ytterligare en instans endast för att i undantagsfall lemna kommunerna rådrum med att anskaffa fullständig bevisning.

Man har vidare sagt, att man icke kan vara till freds med att dessa mål stanna i kammarrätten, derför att kammarrätten icke skulle öga en sådan sammansättning, som kräfvcs för behandlingen af så beskaffade mål. En talare sade till och med, att han tyckte att kammarrätten icke kunde räknas såsom en domstol. Jag ber dock få säga, att kammarrätten *är* en domstol och en domstol utrustad med den vidsträckt befogenhet, att den tillämpar allmän strafflag och kan döma folk till många års straffarbete. Dit höra alla balansmål, alla statens uppbornsmän äro ansvariga inför kammarrätten, och kammarrätten tillämpar på dem allmän strafflag. Jag tror således, att man icke behöfver af någon farhåga i detta afseende tveka att bifalla förslaget, och jag vågar påstå detta emot den ärade talaren på stockholmsbänken, som fäste sig vid att man skulle kunna i kammarrätten adjungera personer, som icke hade fullgjort hvad författningarna föreskrifva för att brukas i domarevärf. Ja, om man kan det — hvilket jag vet att man kan — ligger deri ingen synnerlig fara, ty jag vågar påstå, att i följd af förhållandena kan ingen domstol utbilda sig till en sådan förtrogenhet med och sådan insigt i behandlingen af de mål, som der förekomma, som just kammarrätten. Kammarrätten har nemligen ett mycket inskränkt fält af författningar, inom hvilket den har att röra sig, och då en domstol har att döma med en så speciel och begränsad kompetens, är det alldeles gifvet, att der skall utbildas och vara till finnandes en insigt i dithörande författningar och en vana vid deras tillämpning, hvartill det är mycket svårare att finna motsvarighet hos de allmänna domstolarne, som hafva ett ofantligt stort arbetsfält och så mångskiftande författningar att tillämpa. Då vidare en talare nämnde, att de allmänna domstolarne äro underkastade, såsom jag fattade det, något slags tillsyn från Riksdagens sida genom dess justitieombudsman, ber jag få nämna, att justitieombudsmannen har till uppgift att egna alldeles samma tillsyn åt Kongl. Maj:ts befallningshafvande och kammarrätten, som han egnar åt de allmänna domstolarne, så att i det fullet finnes ingen olikhet. Deraf, att det nämnts, att dessa mål i följd af sin i allmänhet euklare

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.*
(Forts.)

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

beskaffenhet utan olägenhet skulle kunna frångå den högsta domstolen, har man trots sig kunna draga den slutsats, att deras handläggning skulle kräfva mindre möda inom högsta domstolen, och att det icke vore en så synnerligen afsevärd fördel, att högsta domstolen befriades från dem. Jo, mine herrar, detta är det visserligen. Ty det är förhållandet med dessa mål, att de mycket ofta växa till ganska stora dimensioner. De personer, om hvilka tvister i fattigvårdsmål anhängiggöras, äro ofta sådana, som gjort mycket vidsträckt vandringar här i landet och under kortare tider uppehållit sig på skilda ställen. Just derutaf föranledes ofta svårigheten att bestämma deras rätta hemvist eller deras rätta mantalsskrifningsort och följaktligen hemortsrätt. Derför händer det, att, redan innan ett dylikt mål hunnit från Konungens befallningshafvande, det vandrat omkring hos länsstyrelserna i åtskilliga län och vuxit till högst betydligt omfång. Men detta hindrar icke, att det är mycket enkelt att, sedan man läst igenom luntan och tagit kännedom om förhållandena, afgöra, hvad som i saken är föremål för tvist. Emellertid måste hela ärendets gång föredragas i högsta domstolen; och därför kunna dylika mål inkräkta icke oväsentligt på högsta domstolens tid, äfven om de icke i så hög grad taga i anspråk skarpsinnet hos högsta domstolens medlemmar.

Hvad tillökningen i arbetskrafter i kammarrätten angår, har frågan derom redan blifvit berörd af friherre Bonde; och jag instämmer deri med honom, att jag icke kan finna, att någon tillökning af arbetskrafterna i kammarrätten med nödvändighet påkallas af detta förslag, då målens antal i kammarrätten ju icke skulle komma att växa i följd deraf. Hvad återigen angår de ändringar, som möjligen kunna blifva hehöfliga i kammarrättens arbetsordning, så är det ju en sak, hvarom i statsrådsprotokollet upplyses, att uppmärksamheten redan blifvit fäst derpå. Kongl. Maj:t lär icke underlåta att företaga den saken till behandling, och dertill kan jag för min del icke finna, att Riksdagens medverkan i någon mån påkallas. Deremot måste jag erkänna, att jag fullständigt delar den uppfattning, som blifvit af andra talare angifven, då de ansett, att den här ifrågakvarande bestämmelsen borde tillkomma genom lag, stiftad af Konung och Riksdag gemensamt.

På dessa skäl ber jag att få till kammaren hemställa, huruvida det icke är lämpligt att nu tillgodose det viktiga intresset att bereda en lindring i högsta domstolens arbete till gagn för hela landets rättskipning, när man kan göra det genom att låta dessa mål stanna i kammarrätten och der vinna sitt slutliga afgörande. Vi skola komma i häg, att före år 1871 dessa mål gingo icke till högsta domstolen, utan till Kongl. Maj:t i ecklesiastikdepartementet. De blefvo då alldeles icke i sista instansen behandlade såsom några rättsliga ärenden. Och jag är fullt förvissad om att den behandling, som kommer dem till del i kammarrätten, skall vara alldeles tillräcklig för att tillgodose allas vår önskan, att lag och rätt äfven i dessa mål skola vinna sitt fulla afseende.

I detta yttrande instämde herrar *Östberg, Larsson* i Berga, *Wellander, Wester* och *Wallbom*.

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

Herr Bruzelius: Af statsrådsprotokollet inhemtar man, att det öfvervägande antalet fattigvårdsmål redan nu stannar i kammarrätten. Ingen lär väl finnas, som kan djerfvas påstå, att dessa mål icke egnas samma noggranna omsorg vid behandlingen, som de mål, hvilka fullföljas till högsta domstolen.

Vidare ser man, att det är ett mycket litet antal af de till högsta domstolen fullföljda mål, hvori ändring sker i kammarrättens utslag. Härvidlag bör man också erinra sig, att i *den* omständighet, att en öfverordnad myndighet ändrar en underordnad myndighets beslut, aldeles icke behöfver ligga, att icke den underordnade myndigheten i det skick, hvori målet vid denna myndighets pröfning deraf befann sig, dömt riktigt, utan ändringen kan föranledas och föranledes ock ofta deraf, att utredningen har kompletterats.

Anledningen till detta lagförslag är ju önskan att bereda högsta domstolen en välbehöflig lindring i dess arbete och derigenom också möjliggöra, att balansen af oafgjorda mål inom domstolens nedbringas till bättnad för den rättssökande allmänheten. Huru betänkligt det är stäldt i detta afseende, derom vittna de siffror, som vi nyss hörde uppläsas af herr statsrådet. Det sätt, på hvilket nedbringandet af balansen i högsta domstolen kommer att genomföras, om detta förslag faller, blir antagligen, att ledamöternas i högsta domstolen antal inom kort kommer att ökas. I likhet med den siste ärade talaren vill jag för min del säga, att man i det allra längsta bör undvika detta, om man nemligen vill bibehålla enhet i lagskipningen.

På dessa skäl, herr talman, ber jag att få instämma i det yrkande, som herr von Krusenstjerna framställt.

Herr *Kardell* förenade sig med herr Bruzelius.

Herr Jonsson i Hof: Att hufvudfrågan härvidlag är att söka bereda en lättnad för högsta domstolen i dess arbete, tror jag knappt någon meningsskiljaktighet bör råda om. Nej, meningsskiljaktigheten gäller, huruvida det föreslagna sättet att åstadkomma lättnaden är lämpligt och utan våda kan tillämpas. I detta afseende får jag säga, att jag både förut och efter afhörande af denna långa öfverläggning fått fullt klart för mig, att näppeligen något lämpligare sätt att åstadkomma lättnaden än antagande af det förslag, som här föreligger, kan upptäckas. Ty hvad är det man har att fästa sig vid, när man skall utröna, i hvilket fall man kan bereda en lättnad? Jo, det måste vara vid målens art och beskaffenhet, nemligen huruvida de äro så invecklade och krångliga att juridiskt afgöra, att högsta domstolen behöfver i sista hand bedöma dem eller ej; och då lära väl inga mål mera lämpa sig för att tagas ifrån högsta domstolen såsom sista instans än just dessa.

Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

En annan synpunkt, som bör vara bestämmande i det här fallet, synes mig vara sjelfva målets vigt; och äfven derutinnan, i afseende å sin pekuniära betydelse, lär väl denna grupp af mål alltid komma att stanna inom vissa måttliga gränser. Om jag dertill lägger, att dylika mål sällan gälla en enskild person, utan merendels kommuner, och att således från denna synpunkt sedt fattigvårdsmål måste anses vara af mindre vigt för den stora mängd af intressenter deri, som slutligen komma att drabbas af de sålunda förminskade följderna, än mål, som röra enskilda personer, så måtte äfven detta skäl, tycker jag, fullt tala för, att man utan våda kan bifalla den proposition, som framlagts i detta ämne, med den ändring i form, som herr von Krusenstjerna föreslagit.

Men jag vill också fästa uppmärksamheten på en annan omständighet i detta fall, som ingen af de föregående talarne berört. Jag tror icke, att jag tager miste, om jag vågar påstå, att en af svårigheterna vid afgörandet af fattigvårdsmål har varit, att det rådt skiljaktiga meningar om, när vederbörande skulle anses vara mantalsskrifna, när deras hemortsrätt skulle anses taga sin början i den eller den kommunen, detta på grund af icke fullt tydliga bestämmelser i mantalsskrifningsförordningen och i fattigvårdsförordningen. Nu ber jag herrarne erinra sig, att i det återremitterade förslaget till mantalsskrifningsförordning det förekommer en preciserad bestämmelse, som skall undanröja all tveksamhet om, när mantalsskrifning skulle tillämpas. Den skulle nemligen efter detta förslag gälla det kalenderår, som inträffar näst efter senaste mantalsskrifning. Andra Kammaren har för sin del redan antagit just denna ändring i fattigvårdsförordningen. Första Kammaren har återremitterat frågan derom i den tanke, att densamma stode i oskiljaktigt sammanhang med mantalsskrifningsförordningen; men näppeligen lär det råda något tvifvel, att icke samma ändring i fattigvårdsförordningen kommer att bifallas äfven af Första Kammaren. Då har man således der fått en tydligare bestämmelse, som undanröjer olika tolkning i berörda hänseende och som i sin mån bör medverka till att svårigheterna vid afgörandet af sådana mål, hvarom här är fråga, skola blifva mindre än förut.

Huru jag än ser saken, kan jag icke finna annat, än att kammaren på goda grunder bör kunna lemna sitt bifall till det af herr von Krusenstjerna framställda yrkandet på bifall till den kongl. propositionen; och jag skall be att få instämma i samma yrkande.

Häruti instämde herr *Hammarström*.

Herr Petersson i Brystorp: Då jag deltagit i det beslut, hvartill utskottet kommit, vill jag anförda de skäl jag haft för att göra detta.

För det första var jag af samma åsigt, som finnes omförmäld i utskottets betänkande på sid. 10, att man ej »bör förbise det i allmänna uppfattningen djupt rotade anspråk, man i vårt land har att få sina angelägenheter i sista hand pröfvade af Kongl. Maj:t». Det får väl tänkas, att det icke är alla gånger det gäller

tvist kommuner emellan, utan att det också kan i fattigvårdsmål vara fråga om enskilda personers rätt, och detta till höga belopp. Och jag tror, att en enskild person skulle blifva ganska missbelåten med, att för honom möjligheten vore afklippt att fullfölja alla instanserna igenom.

Ett annat skäl var, att vid Kongl. Maj:ts proposition det fans fogadt ett utlåtande från kammarrätten, hvori kammarrätten säger, att, om fattigvårdsmålen skulle stanna i kammarrätten, det skulle få lof att tillföras dess arbetskrafter förstärkning. Det insåg jag strax, att det i sådant fall skulle behövas ökadt antal tjänstemän, och detta fruktar jag för ännu.

Då derjemte andra skäl framdrogos i utskottet, såsom att målens antal i högsta domstolen borde förminska, ansåg jag mera talande skäl finnas för, att brottmål icke skulle få fullföljas i högsta domstolen af allmän åklagare utan justitiekanslerens medgifvande, än att allmänheten skulle helt och hållet förtagas rätten att gå till högsta instansen i vissa mål.

Här har af vice talmannen anförts, att, om vi nu antog detta förslag, vi skulle kunna vara nästan övertygade, att vi sluppe öka ledamöternas antal i högsta domstolen. Ja, det kan väl så vara, men därför är det ingen *säkerhet*. Det torde icke blifva så mycket mindre antal mål, som förekomma i högsta domstolen efter den föreslagna ändringens genomförande, utan samma uppfattning om behöfligheten af att öka antalet ledamöter i högsta domstolen kunde möjligtvis fortfarande göra sig gällande, så att frågan derom komme upp på nytt igen sedermera.

Jag tror, att de här ifrågavarande målen, som komma från kammarrätten till högsta domstolen, icke äro af så vidlyftig beskaffenhet, att de taga lång tid för utredning.

Sedan jag nu sagt mina skäl, hvilka jag vill vidhålla, skall jag yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Hedin: Jag nödgas påpeka, att den utaf mig omtalade eventualiteten af förstärkning af antalet ledamöter i kammarrätten alldeles icke är någon invention af mig, hvarpå jag begär något patent. Om kammarens ledamöter behaga slå upp Kongl. Maj:ts proposition i ärendet, så finnes der på sid. 15 följande yttrande af kammarrätten i dess af chefen för justitiedepartementet refererade utlåtande:

»Då kammarrätten, i anseende till ökningen af dit inkommande mål och ärenden, under de senare åren åtnjutit biträde af två adjungerade ledamöter, men det för uppnående af önskvärd enhet i rättsskipningen vore mindre tjenligt, om vid pröfningen af de till kammarrätten, såsom högsta instans, fullföljda fattigvårdsmål domstolen till en del utgjordes af tillfälligtvis adjungerade ledamöter, syntes dock, i händelse förslaget att göra kammarrätten till sista instans i fattigvårdsmål komme att genomföras, deraf betingas förstärkning af antalet ordinarie ledamöter i kammarrätten».

Detta är ett referat af hvad kammarrätten sjelf sagt; och jag har haft så mycket mer anledning att påpeka det, som chefen för

*Om ändrad
lydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)*

Om ändrad
tydelse af 49
§ i fattig-
vårdsförord-
ningen.
(Forts.)

justitiedepartementet antydde, att, derest icke det nu föreliggande förslaget antoges, man skulle behöfva öka arbetskrafterna i högsta domstolen. Mot denna erinran, om hvars lämplighet i denna diskussion jag för öfrigt icke skall uttala min mening, ansåg jag mig ega all anledning att erinra om utsigten till en anslagsökning på annat håll.

Herr Ericson i Ransta: De skäl, som under diskussionen äro anförda för bifall till Kongl. Maj:ts proposition, synas mig så tydliga och klara, att jag utan vidare vill yrka bifall till den kongl. propositionen.

Herr Jansson i Krakerud: Jag ber om ursäkt, att jag begärt ordet i denna fråga, oaktadt jag icke kan bidra till dess utredning från juridisk synpunkt. Innan jag går vidare i mitt yttrande, skall jag erkänna med anledning af den diskussion, som blifvit förd här i dag, att jag finner, att det utan tvifvel kommer in allt för många mål i fattigvårdsärenden till högsta domstolen. Men det synes mig, som vore det icke fullt riktigt att vilja afhjelpa detta förhållande på sätt Kongl. Maj:t föreslagit. Svenska folket har ett obetingadt förtroende till högsta domstolen och fordrar att der i sista instans få sina tvister afgjorda. Man har sedan gammalt vant sig dervid; skulle man nu helt enkelt afklippa svenska folket denna rätt, som det egt i många år, skulle följderna, tror jag, blifva, att ett rätt betydligt missnöje uppstode. Det händer ju allt ibland, ja rätt ofta, att Konungens befallningshafvande dömer på ett sätt och kammarrätten på ett helt annat, och att under sådana förhållanden icke kunna få målen under högsta domstolens pröfning, det finner man svårt, och följderna blir mycket missnöje.

Jag tror därför, att man skulle kunnat afhjelpa den ifrågasvarande olägenheten genom att i en lag stadga, att den, som klagat öfver kammarrättens utslag, så att ärendet kommer till högsta domstolen, den får, om han förlorar, betala rättegångskostnaderna i fattigvårdsmål lika väl som i andra mål. Om man så förfore, tror jag, att högsta domstolen icke komme att öfverhopas af fattigvårdsmål, ty då skulle kommunerna betänka sig mer än en gång, innan de vädja till högsta domstolen, och ordförandena i kommunalnämnderna skulle icke finna det med samma ansvar som nu, då processerna i fattigvårdsmålen äro kostnadsfria, förenadt att icke fullfölja målen till högsta domstolen. Skulle man, genom att ålägga den förlorande att betala kostnaderna, kunna hindra de allra flesta målen från att gå till högsta domstolen, så skulle det vara ett sätt att afhjelpa denna olägenhet till de allra flestes belåtenhet, då man ju ändock icke afklippt vederbörande all rätt att fullfölja klagan i högsta domstolen, derest de icke vore nöjda med kammarrättens utslag. Då jag emellertid icke nu kan framställa något yrkande i det af mig angifna syfte, har jag icke annat att göra än yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Jansson förenade sig herr Olsson i Ornakärr.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden som derunder förekommit gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr von Krusenstjerna under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen fann den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Om ändrad lydelse af 49 § i fattigvårdsförordningen.
(Forts.)

Den, som vill att kammaren, med afslag å lagutskottets hemställan i utlåtandet n:o 43, bifaller det af herr von Krusenstjerna under öfverläggningen framställda yrkande, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets omförmälda hemställan.

Omröstningen utföll med 136 ja mot 72 nej; och hade alltså kammaren fattat sitt beslut i enlighet med ja-propositionens innehåll.

§ 9.

Herr statsrådet m. m. *A. Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till förordning angående uppskof i vissa fall med tillämpning af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Den kongl. propositionen bordlades.

§ 10.

Föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande, n:o 44, i anledning af väckta motioner om ändring i 32 § värnpligtslagen.

§ 11.

Skedde föredragning af Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13 om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.

Om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till dess fjerde tillfälliga utskotts behandling öfverlemnad motion, n:o 102, hade herr *P. G. Petersson* i Brystorp föreslagit:

»att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, att Kongl. Maj:t behagade taga under ompröfning, huru vida icke kongl. kun-

Om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.
(Forts.)

görelsen den 3 februari 1888 må kunna ändras så, att egare af skattefrälsehemman, hvars skattefrälseräntor blifvit till beskaffenheten utredda, men ej af statsverket inlösta, må ega att af vederbörande kronofogde vid kronouppbördsstämorna uppbära den hemmansegarne tillkommande ersättning af statsmedel. Skulle i något eller några län verkliga hinder möta att vid kronouppbördsstämorna statsbidraget utbetalas, må hemmansegarne tillerkännas rätt att då eller sedermera till kronofogden öfverlemna de qvitterade skattefrälseräntesedlarne för att inom en viss tid derefter utan särskild ersättning hos kronofogden utbekomma det utgående statsbidraget till nämnda räntor.*

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr Petersson i Brystorp, som yttrade: De här ifrågasvarande frälsehemmansegarne synas mig hafva blifvit styfmoderligt behandlade i mer än ett hänseende, först derigenom, att, då kronoskattehemmansegarne erhöilo lindring 1885, skattefrälsehemmansegarne först fingo det 1888, då de erhöilo rätt att få en ersättning af 30 %. De kunde icke utfå dessa på annat sätt än genom ombud hos Konungens befallningshafvande, men kostnaderna derför äro så stora, att för de mindre skattefrälsehemmansegarne ersättningen nästan går åt till kostnaderna. Detta har gifvit de mindre hemmansegarne anledning att säga, att denna ersättning icke vore mycket att tacka för, och jag blef uppmånad att söka vid Riksdagen åstadkomma ändring häri. På grund deraf väckte jag år 1891 motion, att egare till skattefrälsehemman skulle få dessa procent hos kronofogden vid uppbördsstämman. Denna motion bifölls såväl af Första som Andra Kammaren på det sätt, att skrifvelse afläts till Kongl. Maj:t. Kongl. Maj:t remitterade skrifvelsen till Konungens befallningshafvande i de 10 län, der skattefrälsehemman förekomma. Från befallningshafvande i 7 län erhöils det svar, att de icke ansågo något hinder finnas, för att kronofogdarne skulle få utbetala medlen. Från de tre öfriga länen gjordes deremot åtskilliga svårigheter. Bland annat invändes, att frälseräntan bestode af så många persedlar och tarfvade så vidlyftig utredning, att denna icke medhunnas till uppbördsstämorna. Till följd af dessa tre Kongl. befallningshafvandes utlåtanden blef förslaget af Kongl. Maj:t afslaget. Jag tycker mig då hafva haft fog för denna min motion sedan den numera förändrats, så att vi i de län, der svårigheter skulle möta för statsbidragets utbetalande vid uppbördsstämorna, skulle få lemna våra räntesedlar till kronofogden, hvilken derefter skulle uttaga och utan ersättning tillställa oss beloppet. Utskottet har likväl afstyrkt min motion, dervid stödjande sig på det beslut, Kongl. Maj:t förut i frågan fattat.

Vidkommande de svårigheter, som Konungens befallningshafvande i Stockholms, Örebro och Vestmanlands län framhållit, tror

jag icke, att dessa hafva något större fog för sig. Deri framhålles, att uträkningen af dessa procent å de i räntorna ingående persedlar är synnerligen vidlyftig, men då samma persedlar återkomma år efter år och skola uträknas efter årets markegång, så kan väl den saken icke vara så svår. När från så många andra län förklarats, att några svårigheter icke möta för förslaget genomförande, så tycker jag det är märkvärdigt, att icke de fattiga bönderna skola kunna på detta sätt få ut sina bidrag, som de så väl behöfva till kronoutskylderna, hvilka skola inbetalas i medlet af februari, under det att de först fram på hösten erhålla denna ersättning från statsverket.

Om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.
(Forts.)

Att icke något hinder möter för kronofogden att få ut dessa penningar, derpå har jag exempel från det fögderi, der jag bor, ty vår nuvarande kronofogde är tillmötesgående samt uttager och lemnar oss dessa penningar mot erhållande af en ganska ringa provision. Detta är naturligtvis blott beroende på tillmötesgående från hans sida; finge vi en annan kronofogde, skulle kanske denne afsäga sig dylika uppdrag, och då måste vi å nyo använda den dyrbara utvägen med ombud hos Konungens befallningshafvande.

Då jag i sista delen af min motion icke begärt annat, än hvad som redan här och der eger rum, så synas mig stora skäl tala för bifall åtminstone härtill. Den enda skilnaden mellan hvad som praktiseras och hvad jag föreslagit är den, att enligt mitt förslag de små hemmansegarne skulle utfå dessa procent utan någon särskild kostnad, och då kronofogden uppbär kronans medel, så anser jag, att han också borde vara skyldig att utan särskild ersättning utbetala sådana medel, som utanordnas af staten.

På grund af dessa skäl yrkar jag afslag å utskottets betänkande och bifall till min motion.

Vidare anförde:

Herr Ohlsson från Vexjö: Den nu föreliggande frågan är, såsom vi alla väl veta, icke ny. År 1891 afät Riksdagen skrifvelse till Kongl. Maj:t i samma syfte och af hufvudsakligen samma innehåll som den skrifvelse, motionären nu föreslagit. Efter en temligen fullständig utredning i ärendet fann Kongl. Maj:t Riksdagens då gjorda framställning icke böra till någon vidare åtgärd föranleda.

Beträffande sjelfva saken kan jag ju gerna och villigt medgifva, att det vore mycket bra, om skattefrälsehemmansegarne kunde utan alla kostnader och utan något som helst besvär utbekomma den dem af statsmedel tillerkända ersättning. Men jag kan å andra sidan icke lemna oanmärkt, att denna fråga i och för sig icke har någon särdeles stor betydelse, då den gäller blott 157 skattefrälseräntor, och då de kostnader och besvär, som nu äro förknipade med utbekommande af ifrågavarande ersättning, äro synnerligen små och obetydliga. Med den erfarenhet, jag har i nu förevarande ärende, vet jag, att det vanligen tillgår så, att egaren af ett skattefrälsehemman vid något besök, som han eller hans närmaste granne i allt fall behöfver göra i länsstaden utan någon som

Om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.
(Forts.)

helst kostnad utbekommer ersättningen. Vill han emellertid med allmänna posten insända sin anmälan och sitt qvitto till länsstyrelsen, så eger han genom den derstädes författningsenligt anstälde kommissionären få beloppet sig tillsändt mot en kostnad, som enligt faststeld taxa icke uppgår till mer än cirka en krona 25 öre, och om tre eller fyra hemmansegare slå sig tillsammans, belöper således icke mer än 30 à 40 öre på dem hvar. I Stockholms län, der ungefär hälften af alla skattefrälseräntor äro till finnandes, går det i regeln så till, att hemmansegaren uppbär ersättningen genom ortens riksdagsman, som väl i vanliga fall icke lär be- tunga honom med någon dryg kostnadsersättning.

För öfrigt är det ju uppenbart och tydligt, att inom statsförvaltningen, der hvarje angelägenhet måste ordnas i stort och så, att det bäst lämpar sig för alla förekommande fall, de enskilda intressena icke alltid kunna i alla möjliga afseenden tillgodoses.

Hvad senare delen af motionen beträffar, så innebär den, att kronofogden i visst fall skulle göras till skattefrälsehemmansegarnes gratiskommissionär. Då jag förut antydt, att frågan icke har någon särdeles stor räckvidd, så vore väl detta icke i och för sig så farligt, men principen är origtig, ty det fins många andra, som äfvenledes och med lika fog kunde behöfva en gratiskommissionär. Och slår man in på den bogen att tillämpa principen i stort, så skulle många tjänstemän kanske blifva alltför mycket upptagna med enskildes kommissioner till men för deras egentliga tjänste- äligganden.

Då, såsom jag förut antydt, Kongl. Maj:t efter verksteld utredning i ärendet nyligen funnit en i hufvudsak liknande framställning icke böra till någon åtgärd föranleda, och då, såvidt jag förstår, motionären icke vederlagt de skäl, som för Kongl. Maj:t varit bestämmande i detta fall, anhåller jag att få yrka afslag å motio- nen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Petersson i Brystorp: Den förre talaren anmärkte, att kronofogden icke borde göras till gratiskommissionär, och det må ju i allmänhet vara befogadt, men då kronofogdarne hafva sig ålagdt att till rust- och rotehållarne utbetala de ersättningsbelopp, som dessa skola hafva från staten, så tycker jag, att förhållandet borde vara likartadt med denna ersättning.

Att det går så lättvindigt för sig, som den siste talaren sade, att utfå detta statsbidrag, derom hafva vi på vår ort icke haft någon erfarenhet, men om så är förhållandet, så är jag honom tack- sam för upplysningen.

Då jag sist hade ordet, glömde jag nämna, att utskottet i sitt utlåtande säger, att det af motionären angifna syftet att för egare till skattefrälsehemman underlätta utbekommandet af ifrågakvarande ersättning skulle lämpligast främjas genom vidtagande af åtgärder, som ledde dertill, att ännu oinlösta skattefrälseräntor blefve af statsverket förvärfvade. Ja, det skulle naturligtvis dessa skatte- frälseräntegifvare önska; men man får dervid komma i häg, att det är en sak, som icke tillkommer jordegaren, utan att det är staten

och räntegaren, som derom måste komma öfverens. Jag skulle därför önska, att det blefve utsatt en ny tid för dessa skattefrälseräntors inlösende, så att de, som ville, finge komma och få dem inlösta, då deremot de, som ej gjorde detta, icke skulle få ut sin ränteersättning förrän hösten efter. Jag tror, att det skulle drifva på dessa skattefrälseräntegare att få sina räntor inlösta, så att vi en gång blefve fria från detta trassel.

Herr talman, jag vidhåller mitt förra yrkande på bifall till min motion.

Om ändring i sättet för utbetalning af den ersättning af statsmedel, som tillkommer vissa egare af skattefrälsehemman.
(Forts.)

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt propositioner af herr talmannen gifvits i enlighet med de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 14, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Konungen angående utredning rörande den kommunala rösträtten.

Punkten 1.

Bifölls.

Jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammararen:

Punkten 2.

I motion, n:o 144, inom Andra Kammararen hade herr *D. Persson* i Tällberg föreslagit: att Riksdagen måtte i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t vid den i Kongl. Maj:ts berättelse om hvad i rikets styrelse sedan sista Riksdagens sammanträde sig tilldragit omnämnda utredningen rörande den kommunala rösträtten täcktes taga i öfvervägande, huru den kommunala rösträtten på landet skulle verka enligt de i motionen föreslagna grunder, »att nemligen kommunens hela fyrktal fördelas lika på alla inom kommunen röstberättigade och qvoten lägges till det antal fyrkar, en hvar efter bevilning är påförd, på sätt som i motiveringen närmare angifves».

Om utredning rörande den kommunala rösträtten.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde nu:

Herr *Persson* i Tällberg: Herr talman, mine herrar! Jag skall till att börja med få uttala min tacksamhet till utskottet för den fullständiga utredning, det lemnat rörande den kommunala rösträttsfrågans öden i Riksdagen. Lika tacksam känner jag mig för

Om utredning rörande den kommunala rösträtten.
(Forts.)

den vänliga och humana behandling, som utskottet i sin motivering låtit komma min motion till del, en behandling så öm och vänlig, att jag har mycket svårt att fatta, huru motionen deraf kunnat ljuta döden.

Efter det utskottet gifvit en historik öfver det 30-åriga rösträttskriget, utvisande, att alla kämpar i detta krig blifvit slagna, säger utskottet på sid. 20 i betänkandet:

»De gamla reformkrafven stå der qvar alldeles oppfyllda, samtidigt med att nya reformkraf kräfva mera djupgående reformer med afseende å den kommunala rösträtten såväl å landet som i stad. Särskildt har på sista tiden bolagens rösträtt börjat tilldraga sig stor uppmärksamhet, liksom fallet redan var under de första åren af de gällande kommunallagarnes tillämpning.»

Och i sista stycket på sid. 21 säger utskottet: »Utskottet anser visserligen önskvärdt, att hvarje mera betydande reformförslag, som framkommit under de senaste 30 åren — och till dessa reformförslag räknar utskottet äfven herr D. Perssons — måtte så långt möjligt göras till föremål för särskild undersökning i samband med den statistiska utredningen af de kommunala rösträttsförhållandena. Det är nemligen icke nog att få se sjelfva missförhållandena framställas, utan man behöfver äfven erfara, i hvad mån de olika reformförslagen förmå att afhjelpa dessa missförhållanden. Men utskottet anser sig icke behörigt att här söka pröfva och anvisa, hvilka af de många olika reformyrkandena som särskildt böra utväljas såsom de viktigaste, när det gäller att undersöka värdet och användbarheten af vissa förslag i tillämpningen.»

Utskottet erkänner således, att de gamla reformkrafven stå qvar oppfyllda samtidigt med att nya kräfva mera djupgående reformer, och anser det vara nödigt, att hvarje mera betydande reformförslag, som framkommit under de senaste 30 åren, göres till särskildt föremål för den blifvande utredningen. Men jag frågar, mine herrar, huru skall utskottet få denna sin önskan uppfylld, när det icke vågar i sitt betänkande framkomma med ett enda af de reformförslag, som blifvit framlagda? Det stannar sålunda blott vid en from önskan, som Kongl. Maj:t aldrig får veta af.

Utskottet motiverar det slut, hvartill det kommit, dermed, att utskottet icke ansett sig behörigt att pröfva och förorda det ena eller det andra af de många olika reformförslagen, som framkommit. Ja, det tror jag också, att utskottet icke varit behörigt att pröfva alla de reformförslag, som till Riksdagen inkommit under de senaste 30 åren; men de reformförslag, som innehållas i de till utskottet vid denna riksdag remitterade motionerna, dem tror jag, att utskottet både haft behörighet och äfven bort pröfva, utan att utskottet derför behöft särskildt förorda något af dem. Af berättelsen om, hvad i rikets styrelse sedan sista riksdagen sig tilldragit, finna vi, att Kongl. Maj:t redan gått i författning om en utredning rörande den kommunala rösträtten; och jag hade derför föreställt mig, att åtminstone denna kammare skulle vara angelägen om, att denna utredning måtte blifva så fullständig och

mångsidig som möjligt för att blifva upplysande och visa oss den väg, vi böra gå, för att få denna reform genomförd. Det är skälet till, att jag ansett mig böra väcka min motion just nu, för att Kongl. Maj:t måtte blifva i tillfälle att, om han så för godt finner, taga förslaget med under ompröfning. Skulle då Kongl. Maj:t finna, att mitt förslag vore för långt gående och icke till någon nytta, så hoppas jag, att Kongl. Maj:t har mod nog att icke fästa något afseende vid detsamma. Jag anser därför, att det varit nyttigt, att Kongl. Maj:t åtminstone fått veta, hvilka reformförslag, som framkommit.

Vidare skall jag äfven be att få fästa kammarens uppmärksamhet på en annan sak, som utskottet också vidrör, nemligen att Första Kammaren gjort ett beaktansvärdt uttalande i afseende på den kommunala rösträttsfrågan. Jag tycker därför, att det vore orätt handladt af oss i denna kammare, om vi genom ett bifall till utskottets hemställan skulle beröfva Första Kammaren möjligheten att bevisa denna sin rösträttsvänlighet. Eftersom sålunda utskottet i likhet med mig önskar en mera genomgripande reform och önskar, att alla »mera betydande reformförslag» skola blifva af Kongl. Maj:t pröfvade, samt utskottet derjemte anser det af mig framlagda förslaget höra till dessa, de »mera betydande» förslagen, skall jag, herr talman, för att både utskottet och jag skola få denna vår gemensamma önskan uppfylld, yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Bergström: Herr talman! Utskottet har ingalunda velat beröfva Första Kammaren tillfälle att visa, att den vill, att en kommunal rösträttsreform måtte ske i vårt land; tvärtom har utskottet med sin hemställan i första punkten afsett, att bereda Första Kammaren tillfälle att ännu en gång tydligt utsäga detta.

Om den ärade motionären i sin motion hade hemställt, att alla mera betydande förslag till reformering af den kommunala rösträtten, som under årens lopp framkommit, skulle göras till föremål för undersökning vid den utredning rörande den kommunala rösträtten, som Kongl. Maj:t nu beslutit, då skulle utskottet haft full anledning att uti sitt utlåtande företaga en förberedande jämförande pröfning af alla de olika reformförslag, för hvilka utskottet här endast kunnat lemna en kortfattad redogörelse. Och äfven med den mera begränsade läggning, som gifvits åt motionen, skulle en dylik förberedande jämförande pröfning kunnat komma till stånd, om motionären bibehållit eller rättare kunnat bibehålla de ursprungliga slutorden i sitt i motionen framställda yrkande, nemligen att Riksdagen skulle hos Kongl. Maj:t begära, att Kongl. Maj:t, så snart ske kunde, till Riksdagen måtte inkomma med det förslag i det i motionen antydda syfte, hvartill utredningen kunde föranleda. Men den förberedande jämförande pröfningen hade då icke kommit att företagas af ett tillfälligt utskott, utan, derest motionen i ordinarie motionstid framkommit, af lagutskottet, till hvilket utskott motionen då kommit att hänvisas.

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott har emellertid med

Om utredning rörande den kommunala rösträtten.
(Forts.)

Om utredning rörande den kommunala rösträtten.
(Forts.)

anledning af herr Daniel Perssons motion i motiveringen till sitt utlatande uttalat, att det anser, att vid den förestående utredningen, det vore önskvärdt, att hvarje mera betydande reformförslag blefve föremål för särskild undersökning, så att Riksdagen sattes i tillfälle att tydligt erfara i hvad mån de olika reformförslagen verkligen äro egnade att afhjelpa missförhållandena i afseende på den kommunala rösträtten. I detta sammanhang har utskottet också uttalat sig för, att herr Perssons motion måtte blifva föremål för en dylik undersökning. Något annat och mera har utskottet i frågas nuvarande läge icke ansett sig kunna göra.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Persson i Tällberg: Jag skulle kunna medgifva, att den siste ärade talaren hade fullständigt rätt i sitt påstående, om den s. k. klämman i betänkandet stått i sammanhang med motiveringen. Men det förefaller mig, som om utskottet varit angeläget om, att icke mitt förslag skulle blifva föremål för Kongl. Maj:ts pröfning; ty i annat fall hade väl äfven utskottets hemställan beträffande min motion inryckts i första punkten. Men för att tydliggöra, att intet afseende borde fästas vid denna motion, har utskottet gifvit den en särskild punkt och hemställt, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Vidare sade den ärade talaren, att om jag i motionen hade förordat alla de förslag till en reformering af den kommunala rösträtten, som framkommit, skulle den fått en annan behandling, än den fått. Men det har så mycket mindre kunnat falla mig in att förorda alla dessa förslag, som bland dem finnes en massa, som jag på inga vilkor kan gilla. Något sådant har således icke kunnat komma i fråga. Jag hade vidare tänkt, att det skulle vara både utskottets och kammarens mening och vilja, icke så mycket, att den af Kongl. Maj:t företagna utredningen skulle ske *hastigt*, oaktadt äfven jag önskar, att den måtte ske så fort som möjligt, som fastmera att den måtte blifva så *fullständig* som möjligt.

Detta har varit hufvudanledningen, hvarför jag väckt min motion och framlagt mitt förslag,

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till min motion.

Härmed var öfverläggningen slutad; och efter det herr talmannen till proposition upptagit hvardera af de båda yrkanden som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Herr Hedin begärde ordet och yttrade: Genom Andra Kammarens för några timmar sedan fattade beslut har Riksdagen förklarat sig icke kunna antaga Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående husbondes eller arbetsgifvares ansvarighet för tjänares eller arbetares personliga utskylder. Häraf är den första konsekvensen, att Kongl. Maj:ts uti propositionen n:o 4 framställda förslag om ändring af § 2 i förordningen angående

mantalspenningarnas utgörande den 24 april 1863, icke kan bifallas. Men häraf bör också följa, att § 2 ur sistnämnda förordning uteslutes, och att samma åtgärd vidtages med den 34 § i legostadgan af den 23 november 1833, hvilken § också handlar om husbondes skyldighet att ansvara för tjenstehjóns personella kronoutsylder, på det att, efter det uttalande som egt rum i Riksdagen i dag, dessa båda bestämmelser icke måtte stå qvar och fortfarande föranleda tvister, oreda och olika tillämpning.

Då jag nu väcker motion om upphäfvande dels af § 2 i förordningen angående mantalspenningarnas utgörande den 24 april 1863 och dels af 34 § i legostadgan af den 23 november 1833, åberopar jag 55 § riksdagsordningen.

Härefter aflemnade herr *Hedin* tvenne motioner:

n:o 168, om upphäfvande af 2 § i förordningen om mantalspenningarne; och

n:o 169, om upphäfvande af 34 § i legostadgan.

Båda dessa motioner bordlades.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *J. P. Nilsson* i Kägglå, under tio dagar från och med den 16 innevarande april.

§ 15.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare major *Elis Nilsson*, som för närvarande vårdas å Serafimerlasarettets kirurgiska afdelning tills vidare är förhindrad att bevista kammarens sammanträden, intygar

Serafimerlasarettet den 11 april 1894.

J. Rissler.

Underkirurg, leg. läkare.

§ 16.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 31, till Konungen, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

§ 17.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 5, i anledning af väckt motion om ändring af riksdagsordningens stadganden i afseende å ledamöternas af Första Kamraren valbarhet m. m.; och

n:o 6, i anledning af motioner om ändrade bestämmelser i fråga om villkoren för rätt att välja riksdagsman i Andra Kamraren;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 37 med förslag till åtskilliga stadganden, som böra införas i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 38, i anledning af väckt motion om ändring af § 4 i gällande stadgar för Riksdagens bibliotek;

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ordnandet af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anslag för krigshofrätten;

n:o 41, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i en fråga rörande anslagen under riksstatens sjunde hufvudtitel;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till staden Köping af vissa delar utaf kronolägenheten Köpingsön n:o 1; och

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Jemtlands fältjägerregementes mötesplats af mark tillhörig f. d. militiebostället Kungsgården n:o 1 i Jemtlands län;

sammansatta bevilnings- och lagutskottets memorial n:o 4, med anledning af återremiss af utskottets betänkande n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 45, i anledning af väckta motioner om ändring dels i 22 kap. 4 § ärfdabalken och dels i lagen angående tillsyn å förmyndares förvaltning af omyndigs egendom den 18 april 1884.

n:o 46, i anledning af väckt motion om ändring af 17 kap. 10 § handelsbalken;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen; och

n:o 48, i anledning af väckt motion om ändring af 11 kap. 13 § strafflagen.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,32 e. m.

In fidem:

Hj. Nehrman.
